

Merknadsskjema – planoppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

Plannavn	Bergenhus. Gnr. 164, bnr. 421 m.fl., Dokken sør, Reguleringsplan
Arealplan-ID	71460000
Saksnummer	PLAN-2023/12694
Utarbeidet av	Knut Andreas Knutsen
Sist revidert	11.04.2024

Private merknader

Nr./Arkiv nr.	Avsender	Hovedpunkt i merknad/uttalelse	Forslagsstillers kommentar
1/22	KLP Eiendom v/Stein Are Nilsen. Zander Kaaes Gate 7. 165/842 m.fl. 18.12.23	Ber om at det tas hensyn til eksisterende sjøvannskjøleledning til Jonsvollskvartalet og Nøstet Panorama (165/842 m.fl.)	Tatt til følge. Eksisterende infrastruktur under bakken vil bli hensyntatt i planleggingen.
2/27	Sportsklubben Djerv v/styreleder 10.01.24	Bergen sentrum har lavest dekningsgrad på idrettsanlegg i Bergen kommune, og det er stort press på bruk av Møhlenprisbanen. På Marineholmen arbeides det med stort prosjekt uten idrettsinfrastruktur, og vil sammen med utvikling av boliger på Dokken sør legge ytterligere press på anlegget. Idrettsanlegg bør av denne grunn ha prioritet i området. Arealstrategien utelukker ikke plassering av 11'er- bane i Dokken sør, og planarbeidet bør utrede om det er mulig med plassering på tak eller sambruk av areal på bakkeplan for idrett/andre formål for både 11'er, 9'er og 7'er-bane. Det bør også være et absolutt krav at det planlegges for hall av håndballstørrelse gitt kombinasjon av underdekning og mange nye boliger.	Delvis tatt til følge. I bestilling fra byrådsavdeling til planarbeidet er det definert funksjoner som planarbeidet skal søke tilrettelagt for, herunder areal for organisert og egenorganisert idrett. I dette ligger vurdering av areal for bane av både 11'er, 9'er og 7'er bane, hall av håndballstørrelse samt sambruk/dedikert bruk av areal til egenorganisert idrett/aktivitet. I arealstrategien vises det mulighet for en 11'er-bane helt ytterst i nordvest av området – uten at gjennomførbarhet for en slik løsning er videre undersøkt. 11'er bane i nordvest ble i arealstrategien vurdert som mulig lokalisering for et så stort fotavtrykk uten at det går på bekostning av en finmasket bystruktur og byform, og andre formål.

			<p>Det nevnte området for 11'er-bane ligger derimot utenfor både utviklingsområdet og nåværende plangrense for denne områderegeringsplanen. Arealstrategien peker ellers på mulighet for fem 7'er-baner spredt utover området (der det var sambruk og noen var på tak), samt plass for en flerbrukshall/håndballhall.</p> <p>Alt dette skal – som nevnt øverst - vurderes videre når vi nå går i gang med områderegeringsplan iht. bestillingen fra byrådsavdeling.</p>
3/39	<p>Falcogaarden AS v/Petter Falck. O. J. Brochs gate 16. 164/23 5,236,1463</p> <p>01.02.24</p>	<p>Eiendommene ligger innenfor planområdet det er meldt planoppstart for. Falcogaarden er i prosess med å utvikle egne eiendommer og er avhengig av å kunne disponere eget areal til utvikling i tråd med føringer i KPA. Ber om at planområdet for Dokken sør reduseres og avgrenses ved vegen i buen nordvest av eiendommen slik at det ikke omfatter Falcogaarden, ev. at eiendommene reguleres til formål som ikke hindrer videre utvikling og ønsket bruk av eiendommene. Ønsker å involveres i medvirkningsopplegget for planen for å bidra med viktig informasjon til arbeidet, samt sikre at egne interesser blir best mulig hensyntatt.</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>Planområdet til oppstart er stort for å sikre handlingsrom til nødvendig areal for koblinger for myke trafikanter mellom utviklingsområdet på Dokken og tilgrensende områder, herunder kollektivstopp. Det vil være avgjørende for gjennomføring av planen at gode koblinger sikres. Planforslaget til offentlig ettersyn, når løsninger er mer fastlagt, vil trolig reduseres en del ift. planområdet til oppstart. Som del av planprosessen vil eiendommer innenfor planområdet involveres i planarbeidet for sikre gjensidig informasjon og samarbeid. PBE var også i møte med Falcogaarden 25.01.24 der det ble gitt informasjon om hvorfor planområdet inkluderer Falcogaarden.</p>
4/43	<p>Sammen v/ adm. direktør Sonja Dyrkorn</p> <p>05.02.24</p>	<p>Studentsamskipnaden på Vestlandet (Sammen) har tidligere gitt innspill til arealstrategien og viser til denne. Bergen er en kunnskapsby som rommer landets beste og største utdannings- og forskningsmiljø i landet. Bergen har 35 000 studenter, disse utgjør ca. 10% av Bergens befolkning. Dokken vil trenge studentene for å nå visjon om at området skal bli en levende og spennende bydel for alle, med fleksible og innovative løsninger for fremtiden. Det er stort behov for studentboliger i Bergen, og Dokken har sentral beliggenhet ift. flere utdanningsinstitusjoner. Dette vil være et attraktivt område for studenter å bo i. Boliger bygget for studentformål med gode bokvaliteter og tilrettelagte sosiale fellesområder vil være den beste måten å sikre at studentene får botilbud de vil trives og utvikles i, og vil være i tråd med kommunale og nasjonale mål om bygging av flere studentboliger. I valg av utviklingsalternativ må boliger utgjøre en</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>I utredningsarbeidet vil det vurderes ulik fordeling av boliger. Studentboliger er ikke et eget formål, og funksjonen inngår som del av boligformål. Områderegeringsplan for Dokken sør vil sikre fordeling mellom ulike type formål der boliger og kollektivløsning(er) vil inngå som del av dette. Det vil også sikres fleksibilitet til kommende detaljreguleringsplaner, der det vil være ytterligere handlingsrom for å arbeide mer detaljert med avtaler, markedsmålgrupper, eierskapsmodeller etc. Vi ser verdien av å ha studentboliger i området og det vil bli vurdert i den videre planprosessen. Dette er også et økonomisk spørsmål som Dokken utvikling AS vil følge opp.</p>

		vesentlig del av funksjonene kombinert med gode og tilgjengelig kollektivløsninger, samt det må innarbeides klarere visjoner for studentboliger i tråd med «Boliger for studenter- handlingsplan mot 2023».	
5/44	Sjur Øyen 05.02.24	Det ønskes mer kunnskapsgrunnlag om etablering av gode idrettsanlegg både på land og i tilknytning til sjø for å utnytte den største allmenningen tilknyttet planområdet; Puddefjorden og Byfjorden. Det vil bli spennende å se hvordan ny brokryssing av Puddefjorden kan bidra til en utvikling tuftet på historiske røtter. Mellom Laksevågkranen og Solheimsviken vil det være mulig å arrangere flere typer vannbaserte konkurranser, som også kan være identitetsskapende.	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>I vår planbestilling står det at Bystyret ber byrådet om å finne areal til en 11'er-bane for fotball. I arealstrategien er det beskrevet at areal til to 7'er-baner er vist i offentlig park i området i nord, også kan være en 11'er-bane ettersom det er omtrent samme størrelsesforhold. Løsningen som er vist i vedtatt arealstrategi legges til grunn, og regulering av en 11'er-bane avventer til reguleringsplaner i senere utviklingstrinn. Innendørs idrettsarealer som skissert i vedtatt arealstrategi, ev. muligheter for arealer som kan brukes til idrett i viste park- og grøntarealer (fortrinnsvis egenorganisert), inkludert kobling mot vann jobbes videre med i områdereguleringen.</p> <p>I fase for konsekvensutredning skal temaet Friluftsliv og byliv (inkl. barn og unges interesser) utredes, og muligheten for ulike typer idrett skal løses i kommende planforslag. Omfang, innhold og hvor mye som er mulig å få til innenfor en finmasket bystruktur er både et kvalitativt, så vel som et økonomisk spørsmål. Innspillet tas med i vurderingen i det videre arbeidet og til kommende planforslag.</p>
6/46	Investinbergen v/ Vidar Totland 05.02.24	<p>Viktig å legge til rette for prosesser som kan bidra til synergier mellom nasjonal offentlig forvaltning og forskning og akademia. Må sikres i de omtalte medvirkningsprosessene i kap. 6 i planprogrammet. Savner et «Dypdykk Akademia FoU» gjerne koblet opp mot «Dypdykk næringsliv». Viktig at Havbyen er med videre i prosessen. Usikre på om det er lagt opp til gode nok prosesser for å sikre gode koblinger mot kunnskapsbasert næringsliv og akademia (UiB, HVL).</p> <p>Viktig å ikke gi åpninger for mulige endringer i de statlige premissene gjennom lokal uenighet og eller bidrag til forsinkelser i planene. Samlokalisering av HI og FDIR strategisk avgjørende</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>Havbyen er svært viktig for byen, regionen og landet, og er med videre i prosessen.</p> <p>Områdereguleringsplanen forutsetter Nybygg for HI/Fdir på lokasjon vist i vedtatt arealstrategi. Statsbygg har samtidig meldt planoppstart for detaljplan for dette prosjektet, og planene og deres grensesnitt er og blir koordinert. Transport og mobilitet skal utredes i begge planene, adkomst og teknisk infrastruktur er en viktig del der både kaiareal og logistikk til håndtering av skip og plassering av småbåthavn for HI inngår i dette. Å sikre arealbehov i anleggsfasen er også en del av planbestillingen til</p>

		<p>for vår posisjon som havregion og havby – må snarest komme på plass.</p> <p>Legger til grunn at følgende blir fulgt opp i planprosessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nybygg for HI og FDIR med tilhørende havnefasiliteter - Utrede og avklare adkomst og teknisk infrastruktur – inkl. allmennhetens adkomst. - Sikre nok kai areal for ankring og logistikk til håndtering av skip og utrede plassering av småbåthavn til HI og FDIR. - Sikre arealbehov i anleggsfasen, inkludert midlertidig adkomst. - Vurdere eventuelt brohode for gang – og sykkelbru over Puddefjorden. - Sikre kobling mot bybane. 	<p>områdereguleringsplanen, der Dokken utvikling skal ha ansvaret med å lage plan for rigg og anlegg med tilhørende utbyggingsfaser. Brohode for gang- og sykkelbro over Puddefjorden og kobling mot bybanen inngår også i planarbeidet. Havbyen er en essensiell del av planarbeidet ved at HI/Fdir og kanskje også Verdenshavsenteret O lokaliseres i området. Havbyen-konseptet kan også være en rød tråd i programmeringen og utformingen av området i den videre planleggingen. I KU-alternativene som skal utredes er det ulik funksjonsfordeling mellom bolig og annen bebyggelse. I annen bebyggelse inngår kunnskapsbasert næringsliv, annen næring og andre formål. Forsknings- og forvaltningsinstitusjonene HI og Fdir er «konstanter» og er inkludert i alle alternativene med sine tilhørende arealkrav / behov.</p> <p>Utviklingsområdet ligger tett opp til universitetsområdet. Synergieffektene som kan oppstå ved lokalisering av Nybygg Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet som pionerprosjekt og tidligutvikling av området, andre arbeidsplasser og besøksattraksjoner, boliger og akademia i området er svært spennende- og kan gi grunnlag for ytterligere nyskaping; herunder innenfor Havbyen.</p> <p>Ellers har vi har foreløpig ikke mottatt noen konkrete henvendelser fra de statlige utdanningsinstitusjonene om interesse for lokalisering i området.</p>
7/51,52	Frydenbø Eiendom AS 05.02.24	<p>Alternativ 4 og risiko for skader: Påpeker at bybanelinje i alt. 4 innebærer stor risiko for skader på deres bygning. Bygget er fundamentert på peleputer og peler til fjell. Traseen vil føre til tap av verdifull kaiplass. Bidrar gjerne med ytterligere dokumentasjon og prosjekteringsunderlag fra arbeidet med Frydenbø Marina.</p> <p>Positive til gang- og sykkelbro mellom Damsgårdsveien 131 og 135, men dette kan komme i konflikt med adkomst for kjøretøy i 1. etg for begge bygg. Ønsker dialog om dette.</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>Landing av bybanebro på Laksevåg-siden skal først og fremst løses i arealdelen til KDP vest, mens skissert sted for brolanding av bybanebro i KU-alternativene i områderegeringsplanen er justert og oppdatert der den nevnte lokasjonen er aktuell. Dette for å hensynta eksisterende bygning og dens fundamentering. Ev. bybanebro med landing i dette området vil mest sannsynlig uansett utløse behov utfylling.</p> <p>Gang- og sykkelbro her vil kreve areal, både til selve brohodet og til transportareal, og det ene KU-alternativet inneholder separat</p>

			gang- og sykkelbro med landing i dette området (inneholder ikke bybanebro). Vi setter pris på dialog om dette, og kommer tilbake til dette når KU-fasen settes i gang.
8/54	Sydneshalvøyen SV v/Frøydis Olaussen 06.02.24	Grunn til å tro at arbeidet med Dokken sør vil ta lenger tid enn planlagt pga. avhengigheter som flytting av cruise-kai og Bring-tomt. Viser til bystyrevedtak 2023 om nye lokaler for Møhlenpris oppveksttun. Mener Møhlenpriskaien er det beste området for utvidelse av oppveksttunet. Mulig å ta ut Møhlenpriskaien av Dokken sør områderegeringsplan for å starte opp bygging av oppveksttunet så raskt som mulig? Oppveksttunet trenger akutt mer plass.	Tatt til orientering. Områdereguleringsplanen forutsetter at bindingen med flytting av godshavn til Bring-tomt i en mellomfase, og cruise-havn til Skolten/Bontelabo eller annen lokasjon løses. Vi er bevisst avhengigheten og tilhørende reguleringsrisiko og gjennomføringsrisiko her. Avhengigheten og viktigheten om at det løses blir derfor adressert fra vår side opp mot de nødvendige organer som faktisk skal løse det. Møhlenpriskaien skal foreløpig ikke tas ut som egen planprosess, men kan eventuelt revurderes etter hvert som planarbeidet er kommet noe lenger. Se også kommentar merknad 15.
9/55	Theodor Eiendom AS 06.02.24	Positive til samtlige utredningsforslag, men særlig alt. 2 og 3 da bybanestopp nært bygge ville vært gunstig for byggets 600 brukere. Viktig at tilgangen til parkeringen innendørs samt parkeringsplasser utenfor hovedinngangen blir ivaretatt. Viktig at tilgangen til gårdsrommet til høyre for tunnelportalen ikke blir avstengt, da arealet benyttes til søppelhåndtering og varelevering. Svært viktig at det opprettholdes avkjørsel fra O.J. Brochs gate til eiendommen. Inngangspartier langs O.J. Brochs gate bes også om at ivaretas ved videre planarbeid.	Tatt til orientering og delvis tatt til følge. I forbindelse med mulig tunnelinnslag for bane og eventuell bruk av eksisterende tunnel til gange- og sykkel vil det kommunaleide arealet frem til tunnellinnet vurderes til trafikkareal. På generelt grunnlag må områderegeringsplanen sikre at nye løsninger også gir plass til eksisterende funksjoner som skal videreføres (t.d. renovasjon, tilkomst etc.). Om dette håndteres ved nye løsninger eller videreføring av dagens løsning vil bli identifisert som del av planarbeidet. Parallelt med planarbeidet for områderegeringsplan skal Plan- og bygningsetaten arbeide med en silingsprosess av bybane mot Lyngbø/Loddefjord som videre skal munne ut i arealplan på kommunedelplannivå. Resultatet fra dette arbeidet vil påvirke løsninger i planforslaget til områderegeringen, selv om bybanen skal detaljreguleres i en annen prosess. Realisering av bybanen ligger lengre frem i tid og kan potensielt komme etter at en del av utviklingen av Dokken sør er igangsatt og realisert.

10/58	<p>Fremre Eiendom AS og AF Gruppen Norge As v/LAB Eiendom</p> <p>06.02.24</p>	<p>Stiller spørsmål til hvor aktuelt det er at bybanen kan plasseres inntil HI/FDIR (alternativ 3 og 4) med tanke på føringer for plassering av laboratorium, og hvilken verdi utredningene til kommunen da har.</p> <p>Bybanetrase som vist i alt. 1 og 2 vil ha en betydelig kostnadskonsekvens og forsinke planer om transformasjon og utvikling av Indre Laksevåg. Vil også ha konsekvenser for kulturmiljøet her. Oppfordrer kommunen til å ta alternativ med bybane inntil HI/FDIR på alvor.</p> <p>Trase for bybane må bli avklart så fort som mulig slik at Indre Laksevåg kan utvikles. Dette gjelder for alle eiendommer på Laksevåg som kan bli berørt av fremtidig trase. Ved å holde bybanen utenfor de sentrale delene av områdeplanen for Indre Laksevåg vil dette området kunne starte opp gjennomføring av en etterlengtet transformasjon.</p> <p>Ber kommunen se på flere alternativer for bybane over Dokken og kryssing av Puddefjorden. Vurderingen av bybanetrase må skje på et bredere grunnlag slik at banen blir til det beste for Bergen vest samlet sett, og ikke kun av forhold på Dokken.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>Alternativene som skal konsekvensutredes er i tråd med byrådsavdeling for byutviklings planbestilling, der premisset om at det ikke skal vurderes broer utenfor / nordvest for lokasjonen til HI / Fdir.</p> <p>Kulturmiljø skal utredes, der influensområdet vil strekke seg utover selve planområdet, og dermed også inkludere deler av Laksevåg.</p> <p>Viser ellers til arbeidet med KDP vest arealplan for videreføring av bybanen fra Dokken gjennom Laksevåg.</p>
11/60	<p>Malin Lennström-Örtwall (Billedkunstner og gartner)</p> <p>06.02.24</p>	<p>Arbeidet med planprogram og planforslag bør inkludere fokus på kultur, kunst- og kulturaktører, bærekraft og grønne dyrkearealer. Hvordan vil utviklingen av Dokken sør skape plass for at kulturaktørene i Havnelageret kan bli i bygget eller i området? Hvordan vil planforslaget skape rom for kunst og kultur i området? Kan Havnelageret bli både et kulturhus og et bærekraftssenter?</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>Arbeidet med selve planforslaget vil inkludere fokus på kultur, kunst- og kulturaktører, bærekraft og grønne dyrkearealer. Per nå er Havnelageret også inkludert i Statsbygg sin detaljplan for HI / Fdir – dette med tanke på at Verdenshavsenteret O (Akvariet) ønsker å lokalisere seg der. Med forutsetning om at Verdenshavsenteret skal inn i Havnelageret spiller ORP Dokken sør inn at da bør man også hensynta og dra nytte av den kulturproduksjonen som faktisk fins i bygget i dag. Om ikke verdenshavsenteret skal ta over Havnelageret vil man også se på mulighetene for å inkludere dagens kulturaktivitet i byggets fremtidige bruk.</p> <p>Det vises også til at Dokken utvikling AS (DUAS) skal gjøre en sosiokulturell analyse for området.</p>

12/61	<p>Lokallaget Rødt Bergen sentrum</p> <p>06.02.24</p>	<p>Bekymret for at Dokken blir et område med boliger for de rike og middelklassen og vil bidra til boligspekulasjon. Krever at minst halvparten av boligene avsettes til alternative eiermodeller som deleie, leie til eie, borettslag med offentlig forkjøpsrett etc. Her er det mulig å eksperimentere med alternative boligformer med selvbygging, fellesløsninger og midlertidige strukturer i påvente av utbyggingen.</p> <p>Må legge opp til en eierstrategi som hindrer at fellesskapet sine eide arealverdier blir overført til private eiere. Eierstrategien må omfatte fremtidens byrom og gi klare føringer for eierskap til bygningsmassen. F.eks. offentlig tilgang til grønne lunger i bakgårder ved passasjer eller gangveier med offentlig eierskap. Minst halvparten av arealet i hver bakgård må ha offentlig eierform.</p> <p>Å legge til rette for arbeidsplasser utover Akvariet og HI/Fdir vil kunne fortrenge ønskelig havneaktivitet i området og boligbygging som trengs i dette sentrumsnære området.</p> <p>Det bør satses stort på boliger for studenter på Dokken, gjennom Sammen eller kommunale studentboliger.</p> <p>Fremtidens urbane sentrum skal invitere folk inn og skal inkludere de som står utenfor boligmarkedet, viser til vedlagt notat utarbeidet ifm. Arealstrategien for Dokken.</p>	<p>Delvis tatt til følge.</p> <p>Vi viser til Overordnet strategi (vedtatt i bystyret 28.04.2021), og spesielt til Mål 1 – Dokken er en mangfoldig bydel, samt Strategisk veiviser 9: Skap gode nabolag med boliger for alle.</p> <p>I planprogram for ORP Dokken sør har vi i resultatmålene forsøkt å konkretisere disse målsetningene ytterligere, da spesielt med å si at vi skal undersøke mulighetene for sosial boligbygging som sørger for en mangfoldig beboersammensetning i et langtidsperspektiv. Det nasjonale lovverket begrenser mulighetene en del, men det fins likevel – som man i merknaden er inne på – noen verktøy i verktøykassen for å få sikret dette. Dette er naturligvis også et økonomisk spørsmål og utviklingsøkonomien på Dokken skal i utgangspunktet være «selvforsynt». Samtidig er det en forutsetning at utviklingen av Dokken gir økonomisk avkastning som vil være nødvendig i forbindelse med frigjøring av midler til flytting av godshavn. Om f.eks. et politisk vedtak med krav om en gitt andel utleieboliger i området eller for enkeltfelt for vanlige folk (ikke bare vanskeligstilte) viser seg å ikke være økonomisk gjennomførbart med Dokkens internøkonomi, kan det f.eks. måtte fremmes en prinsipp sak til bystyret der de folkevalgte må ta stilling til om dette skal finansieres gjennom bykassen for å sikre sosialt mangfold i området i et langtidsperspektiv.</p> <p>Eierstrategien for Dokken utvikling AS ble vedtatt i bystyret 28.04.2021, da i forbindelse med stiftelse av utviklingsselskap og tilhørende vedtekter. Eierstrategien kan og skal revideres ved behov. Revisjon av eierstrategien behandles av bystyret.</p> <p>Selskapets vedtekter er det selskapsrettslige grunnlaget for utøvelse av eierskapet i selskapet, og Bergen kommune skal utøve sitt eierskap i tråd med selskapets vedtekter og aksjelovens bestemmelser. Dersom Bergen kommune sin eierstrategi kommer i strid med selskapets vedtekter skal Bergen kommune som eier sørge for at selskapets vedtekter endres i henhold til aksjelovens regler før en endret eierstrategi settes i verk.</p> <p>Studentboliger er ikke et eget reguleringsformål, men i planprosessen vil vi se på muligheter for studentbolig innenfor</p>
-------	---	---	--

			områder der det tenkes boligformål. Det vises også til engasjement for dette i merknad fra Sammen.
13/62	FAU Møhlenpris oppvekststun barnehage v/ Martin Lindland-Villagra 06.02.24	Bør sette av tilstrekkelig areal på Møhlenpriskaien til utvidelse av Møhlenpris oppvekststun, med kobling til eksisterende bygg. Ber om at dette området tas ut av områdeplanen for å kunne sette i gang detaljregulering og bygging så fort som mulig. Viktig å sette av nok areal til idrett i en slik stor utbygging av hensyn til barn og unge. Bør prioritere ny fotballbane (11-er bane) og idrettshall til håndball o.l.	Tatt til orientering og delvis tatt til følge. Viser til svar på nr. 15 under.
14/63	Sabine Barbara Anna Popp 06.02.24	Foreslår å tilføye Bergen kommunes kunstplan 2018-2028 og Kulturarenaplan 2019-2030 under punkt 3.4 i planprogrammet. Ønsker gode og rimelige produksjonslokaler for kunst- og kulturmiljøer, viser til kommunens ambisjoner om kulturhovedstad i 2036.	Delvis tatt til følge. Viser ellers til merknad nr. 11 angående fortsatt kulturproduksjon i Havneleret.
15/72	Møhlenpris gateforum	Ber om at kommunen starter opp detaljregulering for barnehage på Møhlenpriskaien, ref. Bystyrevedtak 22.02.23 sak 46/23. Viktig å beholde barnehage og skole sammen i oppveksttunet. Ber om at planarbeidet vurderer ny ungdomsskole på Dokken. Understreker at det er stort press på idrettsarealene på Møhlenpris og at Dokken bør ha høy prioritet på å sikre et variert aktivitetstilbud, med utendørs og innendørs anlegg. Dette bør etableres i tidlig i utbyggingen ettersom det allerede er et behov i området, og for å unngå sosiale problemer som tidligere sett i nye utbyggingsområder. Ønsker dialog med Dokken utvikling om midlertidig bruk av skuret på Møhlenpriskaien. Bør vurderes om skuret kan stå til bruk som katalysator i området. Busstoppet på Møhlenpris trenger bedre tilgjengelighet. Eksisterende gangforbindelse til busstoppet er i dag mørkt og svært støyutsatt, og oppleves som utrygt på kveldstid. Håper dette området kan forbedres gjennom utbyggingen på Dokken sør.	Tatt til orientering, og delvis tatt til følge. Barnehage: I arealstrategien er Møhlenpriskaien (delområde A) vurdert å kunne frigjøres tidlig for utvikling. Området grenser til eksisterende bebyggelse som har behov for utvidet sosial infrastruktur som blant annet barnehage. Ny barnehage er i arealstrategien lokalisert helt sørøst i dette delområdet. I byrådsavdelingens planbestilling sies følgende om barnehage: «Bystyret ber byrådet om å starte egen detaljregulering i 2023 for flytting av nåværende barnehage (Møhlenpris oppvekststun) til Møhlenpriskaien. I tråd med arealstrategien skal det avsettes areal til offentlig barnehage innenfor delområde A, dersom ikke utredninger i regi av Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett (BBSI. Nå bare BBS red. anm.) skulle konkludere annerledes før høring ev. til endelig vedtak av planen. Detaljeringsnivå av feltet skal avklares i løpet av planprosessen og avhenger av modenheten i prosjektet for ny barnehage i regi av BBSI.» Hele delområde A fra arealstrategien er inntil videre inkludert i områdereguleringsplanen. Dette er vurdert å være mer effektivt og mer fornuftig ressursbruk og enn å sette i gang to planprosesser på en gang her. Det vil uansett være krav til detaljplan for

<p>Ber om det i planarbeidet vurderes om det er hensiktsmessig å bygge et offentlig parkeringshus i direkte tilknytning til hovedvegnettet ved Puddefjordsbroen mht. eksisterende bebyggelse på Nygårdshøyden og Møhlenpris.</p> <p>Ber om at planarbeidet sikrer offentlig tilgjengelighet til oppveksttunet sitt uteareal ved Trikkehallen ved å åpne opp passasje fra Stubsgate.</p>	<p>barnehage her, og det skal dermed vurderes lengre ut i prosessen om den skal skilles ut som egen detaljreguleringsplan, da i tett dialog med Byrådsavdeling for barnehage og skole (BBS).</p> <p><u>Barneskole</u> I tråd med arealstrategien skal det avsettes areal til en barneskole innenfor delområde C fra arealstrategien, dersom ikke utredninger i regi av Byrådsavdeling for barnehage, skole (BBS) skulle konkludere annerledes før høring ev. til endelig vedtak av planen. Detaljeringsnivå av feltet skal avklares i løpet av planprosessen og avhenger av modenheten i prosjektet for ny barneskole på Dokken i regi av BBSI.</p> <p><u>Idrett</u> I byrådsavdelingens planbestilling sies følgende om idrett: «Bystyret ber byrådet om å finne areal til en 11'er-bane for fotball. I arealstrategien er det beskrevet at areal til to 7'er-baner er vist i offentlig park i området i nord, også kan være en 11'er-bane ettersom det er omtrent samme størrelsesforhold. Løsningen som er vist i vedtatt arealstrategi legges til grunn og regulering av en 11'er-bane avventer til reguleringsplaner i senere utviklingstrinn, mens innendørs idrettsarealer som skissert i vedtatt arealstrategi, ev. muligheter for arealer som kan brukes til idrett i viste park- og grøntarealer (fortrinnsvis uorganisert) jobbes videre med i områdereguleringen.</p> <p><u>Midlertidig bruk av skur 26</u> Det skal jobbes med midlertidighet, og bruk av f.eks. Skur 26 på Møhlenpris har tidligere blitt pekt på som et bygg for midlertidig aktivitet for å starte tidligutvikling i området. Dialog med nabolaget og dagens brukere i området er vesentlig her, og dette må vi komme tilbake til. Det er Dokken utvikling AS som kommer til å ha hovedansvaret for midlertidig bruk.</p> <p><u>Eksisterende busstopp og kollektivtilbud</u> Å utnytte eksisterende kollektivtilbud ved å tilgjengeliggjøre dagens busstopp på begge sider på Puddefjordsbroen er</p>
---	---

			<p>fundamentalt. Dette både for eksisterende bebyggelse og brukere, så vel som for ny bebyggelse og nye brukere i og med at en bybane vil ikke være etablert her før mange år frem i tid. Å utnytte det kollektivtilbudet som er i området i dag er trolig nødvendig for å utvikle området med nye boliger og arbeidsplasser i tidligfase.</p> <p>Dokkens høye ambisjoner om nullutslipp og gåby gjør at det er kritisk at man har et velfungerende kollektivsystem fra det tidspunktet de første arbeidsplassene og boområdene etableres på Dokken. Under forutsetning at Bybane ikke er på plass innen området er i gang med realisering av byutviklingen, skal det som del av planen redegjøres for hvordan området kan betjenes kommunikasjonsmessig på en måte som gjør stedet attraktivt for bedrifter, besøkende og beboere fram til bybanen er på plass.</p> <p>I en vurdering av byggetrinnsutvikling skal det synliggjøres hvilke områder som kan bygges ut først, og hvilket kollektivtilbud disse områdene kan betjenes med. Vurdering av eventuelt midlertidig nytt kollektivtilbud i en mellomfase kan også være aktuelt.</p>
--	--	--	---

Høringsinstanser

Nr. / Arkiv nr.	Avsender	Hovedpunkt i merknad/uttalelse	Forslagsstillers kommentar
1/24	DSB - Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap 20.12.23	<p>Har ikke kapasitet til å gå inn i alle mottatte plansaker og har sendt generelt svar. Statsforvalter skal følge opp hensynet til samfunnssikkerhet i plansaker, og har ansvar for samordning av statlige innsigelser – inkludert følge opp ev. innsigelse fra DSB angående saker innenfor deres ansvarsområde (storulykkevirksomheter, transport farlig gods, brannsikkerhet tunneler og underjordiske anlegg, tilfluktsrom).</p> <p>DSB samarbeider med Statsforvalter og gir faglig råd om nødvendig. Dersom DSB skal involveres konkret i planen må det sendes ny uttale, dette gjelder spesielt dersom det planlegges for areal knyttet til etablert storulykkeforskrift eller nye anlegg som kan bli omfattet av storulykkeforskrift.</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Det er ingen virksomheter som er omfattet av storulykkeforskriften, og det planlegges heller ikke for areal til nye slike virksomheter.</p>
2/25	Norges handikapforbund (NHF Bergen) 20.12.23	<p>Alle mennesker er likeverdige og har rett til et selvstendig liv og utforming av samfunnet som tar hensyn til hele livsløpet og til mangfoldet i befolkningen, gir allmenne løsninger av god kvalitet. Universell utforming setter søkelys på kvalitet - både estetisk og funksjonelt. Viser til NHF sin nettside med Universell utforming.</p> <p>UU må innarbeides i hele planprogrammet og omtale uu/bord benker i byrom, belysning, rullevennlig dekke og taktil merking m.m. Det er krav til aktiv medvirkning fra grupper som trenger særlig tilrettelegging. Det må før kontraktinngåelse med leverandører settes absolutt krav til dokumentasjon på kompetanse om universell utforming.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>Områderegeringsplanen skal først og fremst sikre nødvendig areal for framtidig byutvikling, som videre skal detaljplanreguleres og deretter detaljprosjekteres. Planarbeidet skal gjennomføres iht. gjeldende regelverk, der universell utforming er del av dette. Det skal gjennomføres aktiv medvirkning i løpet av planprosessen.</p>
3/30	Barn og unges representant 22.01.24	<ul style="list-style-type: none"> - Har flere kulepunkt som merknad til planprogrammet. - Barn og unges interesser er ikke omtalt i dagens situasjon, forutsetter at dette skyldes at området ikke er i bruk av målgruppen i dag. Særlig viktig at konsekvenser av planforslaget blir belyst for framtidig situasjon - Barnefaglig kompetanse bør involveres i relevante prosesser, for å bidra med operasjonalisering av hva som er gode oppvekst- og levekår, og hva som må prioriteres for å ivareta aktuelle tema. 	<p>Tatt til følge.</p> <p>Barn og unges interesser er i liten grad omtalt i planprogrammet, ettersom at området ikke er målpunkt i dag. Kapittel om friluftsliv i planprogrammet er relevant i dette. Planprogrammet viser også til medvirkningsarbeid som ble gjennomført ifm. arealstrategien, herunder en Minecraft konkurranse, som var rettet mot barneskoleelever for å fange opp hvilke visjoner og ønsker målgruppen har for utvikling av Dokken. Som del av planarbeidet</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Vil høy utnyttelsesgrad, med hovedvekt på bolig, kunne ivareta tilfredsstillende størrelses- og kvalitetskrav for uteoppholdsareal og nødvendig sosial infrastruktur? - For stor andel av uteoppholdsareal knyttet til tak, offentlige parker/tun og arealer langs sjøfronten, vil kunne gi kvalitets- og kapasitetsutfordringer - KU skal identifisere og beskrive hvordan barn og unges oppvekstvilkår kan bli påvirket av planforslaget, og må også tematiseres i øvrig planarbeid. Relevant og tilstrekkelig informasjon må følge saken til politisk nivå for behandling - Barn og unge i ulike aldersgrupper bør sikres mulighet for medvirkning i planprosessen, i henhold til pbl § 5-, og egnet metodikk for å nå ut til målgruppen bør benyttes. Oppfordrer til samarbeid med Ungdomsrådet og barn og unge som har kjennskap til nærområdet. - Merknad 2 til språkpolitisk plan, vedtatt 25.01.23, fremhever viktighet av alderstilpasset informasjon når dette er nødvendig for å sikre at barn og unge har gode forutsetninger for å kunne medvirke i saker som angår dem. - RPR for barn og planlegging skal legges til grunn for planarbeidet. Planforslagets konsekvenser for barn og unge skal vurderes og dokumenteres, særlig i tilfeller hvor det er motstrid mellom barn/unges interesser og andre hensyn. - Trafikksikkerhet og trygg ferdsel i og ved planområdet skal prioriteres. Ha et tydelig fokus på opplevd trygghet og hvordan arealplanleggingen kan bidra til å skape trygge bomiljøer. Kriminalitetsforebyggende hensyn må ivaretas i konsekvensutredningen og/eller andre prosesser i planarbeidet. - Ha et særskilt fokus på ungdoms behov for væresteder, som legger til rette for både organisert og uorganisert aktivitet 	<p>framover skal det blant annet også utføres en sosiokulturell analyse, der barn og unge også vil være aktuelle målgrupper.</p> <p>Grad av utnyttelse henger sammen med krav til uteoppholdsareal som omtalt i kap. 6.3 i planprogrammet. Utnyttelsesgrad vil inngå som en variabel i konsekvensutredning. Ulike avveininger knyttet til utnyttelse og andre tema er omtalt i kap. 6.6.3-6.6.4. Det vil videre sees hen til KPA2018 for andel uteoppholdsareal som kan legges på tak og offentlig torg, samt både barnehage- og skolebruksplan for dimensjonering av sosial infrastruktur.</p> <p>Barn og unges interesser er i planprogrammet listet opp med konsekvensutredning som del av friluftsliv og byliv. Det skal anvendes M-1941 som metode, og suppleres med andre anerkjente metoder dersom aktuelt. Dagens situasjon vil kartlegges og beskrives, og positive/negative konsekvenser av tiltak i alternativ vil vurderes også for barn og unge. Mobilitet, herunder trafikksikkerhet og trygg ferdsel, kriminalitetsforebygging, byform og arkitektur m.m. er andre relevante og overlappende tema.</p> <p>Konsekvensutredninger og andre analyser vil være kunnskapsgrunnlag for plangrepet, og skal følge planforslaget som vedlegg til offentlig ettersyn planlagt i år 2025. I dette ligger det at det også er et viktig kunnskap- og beslutningsgrunnlag for politisk behandling.</p>
4/31	Fiskeridirektoratet 23.01.24	Planarbeidet berører ikke fiskeri- eller akvakulturinteresser i sjøområdet. Har ingen videre merknader til oppstartsmelding eller planprogram.	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Fiskeridirektoratet sine øvrige interesser knyttet til lokalisering av nybygg blir håndtert i Statsbygg sin detaljreguleringsplan for nybygg Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.</p>
5/32	Eldrerådet 23.01.24	<p>Nødvendig med utleieboliger for eldre og unge for å få til et mangfoldig boligmiljø på Dokken. F.eks. boliger for eldre i kombinasjon med studentboliger. Bergen kommune bør pålegge utbyggerne et antall leiligheter til utleie.</p> <p>På Dokken har man en utmerket anledning til å sette av tomter til sykehjem og omsorgsboliger.</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>I planprogrammets resultatmål (2.3.3) er det satt opp at man skal sette krav til en miks av boligstørrelser og boligtyper.</p> <p>I den videre planprosessen skal det også avklares med Byrådsavdeling for eldre, helse og omsorg om hva behovet for</p>

			<p>sykehjem og omsorgsboliger er i området, og hvor mye av dette som bør dekkes inn på Dokken. Hvor stor andel dette skal utgjøre av den totale boligandelen er noe det også skal jobbes med, da også ifm. utregning av gjennomføringsøkonomien.</p> <p>Viser ellers til svar i merknad 12 (under høringsinstanser) om utleieboliger og andre former for bolig mht. sosial bærekraft, og merknad 4 (under høringsinstanser) når det gjelder studentboliger.</p>
6/34	<p>Statsforvalteren i Vestland</p> <p>26.01.24</p>	<p>Legger til grunn av planarbeidet ikke er i strid med nasjonale føringer for arealpolitikken.</p> <p>Minner om at alle planer etter PBL skal inkludere vurdering av folkehelseperspektivet, jf. Pbl § 3-1.</p> <p>For å sikre tilfredsstillende bokvaliteter og nærmiljøkvaliteter bør ny bebyggelse lokaliseres med god avstand til bro- og hovedvegssystemet i området.</p> <p>Konsekvensene reguleringsplanen har for endret arealbruk skal vurderes i forhold til naturmangfold, og dette må komme tydelig frem i planarbeidet, jf. Naturmangfoldlovens §§ 7 til 12.</p> <p>Mener at planer om utfylling for landgjenvinning ved utløpet av Puddefjorden må sees i sammenheng, og samlet belastning på fjordsystemet må avklares. Planer om utfylling på Laksevågsiden må innordne seg planlagt og godkjent utfylling i sjø- for utvikling av Dokken.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>Dokken områdereguleringsplan er første juridiske plan for utvikling av ny del av byen sentralt i kommunen –i samsvar med statlig arealpolitikk og byveksttattale.</p> <p>I planprogrammet er det satt opp at planforslaget skal vurderes ift. tema «Befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen», kan metodisk vurderes gjennom sjekklister av påvirkningsfaktorer (som er første ledd i helsekonsekvensutredning)</p> <p>Bo- og nærmiljøkvaliteter skal vurderes mot flere parametere som uteoppholdsareal, sol, støy- og luftforurensning, vind/mikroklima, trafikk- og mobilitet, m.m.</p> <p>Virkninger av planforslaget skal vurderes ift. nml. §§7-12, dette er presisert i planprogrammet.</p> <p>Vedtatt reguleringsplan Planid 70970000 Bergenhus Gnr. 164 bnr. 1396 mfl., Dokken - forberedende utfylling i sjø inngår som del av nullalternativet. Utredningsalternativene legger kun opp til mindre utfylling i Jekteviken, og det vil ikke vurderes samlet opp mot planlagte utfyllinger på Laksevågsiden. Vi viser ellers til rapport «Modellering av vannutskifting i Puddefjorden» som ble gjennomført på oppdrag av Bergen kommune i 2023. I denne rapporten vurderes den kumulative effekten av fire store planlagte utfyllinger i sjø i Bergen på strømningsforhold og vannutskifting i område i Puddefjorden.</p>

7/35	Eviny 29.01.24	Planprogrammet legger til rette for god behandling av fremtidsrettede energiløsninger for Dokken. I tillegg til at energiløsningene skal tilfredsstillende krav til klimanøytralitet (kap. 2.2.3), må energieffektivitet også være et krav.	Tatt til følge. Energieffektivitet er innarbeidet i kulepunkt under resultatmål.
8/36	Bane NOR 20.01.24	Som jernbanemyndighet: Ingen merknader til oppstart av planarbeid. Som grunneier: Bes om at det sikres at adkomst til tunnelen tilhørende det nedlagte Dokkensporet opprettholdes, slik at tunnelen bevarer sin funksjon.	Tatt til orientering. Dokken sør skal planlegges for fremtidsrettede løsninger, der det skal være effektivt, attraktivt og enkelt å bevege seg til og fra området med sykkel, gange og kollektiv. Dette innebærer at det må vurderes flere løsninger som vil tjene samfunnet best mulig, og nedlagt jernbanetunnel er et aktuelt tema som områdeplanen vil ha dialog med grunneier om.
9/37	Bergen brannvesen 26.01.24	Forutsetter at planområdet tilrettelegges for brannvesenets kjøretøy, samt tilstrekkelig slokkevannskapasitet. Tilkomst for brannvesenet må ikke forringes til eksisterende bebyggelse i og rundt planområdet. Viser til Brannvesenet sin veileder «Tilrettelegging for innsats for rednings- og slokkemannskaper» for tekniske spesifikasjoner. Vedlagt dokument med oversikt over særskilte brannobjekt og objekt omfattet av storulykkeforskrift innenfor planområdet.	Tatt til orientering. Dimensjonering av tilstrekkelig slokkevann vil ivaretas gjennom VA-rammeplan. Brannvesenet sin veileder vil legges til grunn i planleggingen. Det vil også være aktuelt å involvere brannvesenet for å kvalitetssikre når utkast til planforslag når det foreligger.
10/38	Byantikvaren 31.02.24	Ber om å bli videre invitert inn i planprosessen. Det er en rekke kulturminner og kulturmiljø som vil legge føringer for områdeplanen. Ber derfor om at kulturminnegrunnlaget for Dokken, kulturstrategien og kulturmiljøplanen legges til grunn for arbeidet med planen. Kan ikke se at disse dokumentene i tilstrekkelig grad er lagt til grunn så langt i prosessen. Ber om dialog rundt influensområde i planprogrammet. Ber om at influensområdet settes stort nok at man belyser endringer og påvirkning på fjord- og bylandskapet. Det må utarbeides ytterligere analyser og vurderinger av kulturmiljøene i planområdet og omkringliggende kulturmiljø. I planprogrammet er ikke objekter i kartet på side 28 i planprogrammet kommentert. Bør bruke gjengse faguttrykk i stedet for «Kulturminnebygg».	Tatt til orientering og delvis til følge. Byantikvaren og Byarkitekten er med i intern ressursgruppe for planen, og Byantikvaren skal bli involvert i definering av influensområde. Vi viser til kommende KU av kulturmiljøtemaet for videre analyser for dette temaet. I kartene for de fire KU-alternativene har vi endret betegnelsen 'kulturminnebygg' til å heller bli omtalt som 'historiske bygg innenfor/tett på planområdet'. I tillegg viser disse kartene nå alle eksisterende bygg innenfor transformasjonsområdet. Det skal jobbes med midlertidighet, og bruk av havneskurene på Møhlenpriskaien har tidligere blitt pekt på som lokalitet for midlertidig aktivitet for å starte tidligutvikling i området. Dialog med nabolaget og dagens brukere i området er vesentlig her, og

		<p>I Nøstegaten ligger en husrekke med fredede bygg samt andre bygninger med kulturmiljøverdi som ikke er markert.</p> <p>Uheldig og ikke i tråd med kulturmiljøplanene til kommunen at det ikke er vist alternativer som viser bevaring eller delvis bevaring av en rekke bygninger med verneverdi, som havneskurene på Møhlenpriskaien, skur 22 og skur 23.</p> <p>Ber om at konsekvensutredningen belyser konsekvenser ved en utvikling som kan skje over lang tid med lange opphold i utviklingen, og midlertidig bruk av arealer og eksisterende bygninger.</p> <p>Anser fremdriftsplanen som urealistisk pga. havneflytting knyttet til regulering og bygging av utvidet kai på Skolten i 2027. Uheldig at dette er en premiss for utviklingen av Dokken sør.</p>	<p>dette skal følges videre opp. Det er Dokken utvikling AS som kommer til å ha hovedansvaret for midlertidig bruk.</p> <p>I arbeidet med arealstrategien ble det vurdert ulik tomte lokalisering av nybygg HI/Fdir, og det ble politisk besluttet i bystyresak 208/21 og bystyresak 187/22 lokalisering på det det arealet som Statsbygg nå har varslet oppstart av detaljreguleringsplan for. Skur 22 og Skur 23 ligger dermed i hovedsak innenfor arealet der HI/Fdir skal lokaliseres. Som del av arealstrategien ble det også gjennomført teknisk mulighetsstudie av eksisterende bygg, herunder Skur 22 og Skur 23. Rapporten og signalene fra Statsbygg selv er at det er vanskelig å gjenbruke eksisterende bygningsmasse til de arealkravene som HI/Fdir har. Statsbygg må likevel som del av sitt planarbeid redegjøre for hvorfor disse byggene ikke kan bevares/gjenbrukes for deres fremtidige bygg og bruk, herunder gjennomføre klimagassberegning og vise mulighetene for gjenbruk av materialene.</p> <p>I bestilling fra Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling 11.05.23 (saksnr. 2023/12694, dok.2 og 4) er det uttalt at det må redegjøres for hvordan området skal fungere i de ulike rigg-, anlegg- og utbyggingsfasene, og hvordan tilgjengelighet, fremkommelighet og trafikkavvikling skal løses. Dette vil bli vurdert som del av planarbeidet. Midlertidig bruk av arealer er også noe som blir vurdert i prosess med for områdereguleringsplanen og ev. videre inn i prosess med detaljreguleringsplaner. Virkning av midlertidig bruk av arealer og bygninger må vurderes i de aktuelle sakene, for eksempel gjennom søknad om bruksendring av bygg.</p> <p>Framdriftsplanen for områdereguleringsplanen Dokken sør er ambisiøs, og er under forutsetning om at flytteplaner for havnen blir løst i andre parallelle prosesser. Dokken sør er dermed ikke avhengig av predefinerte geografiske lokaliseringer, men at flytting av godshavn, prosjektlast og roro-virksomhet samt flytting av cruisebåtvirksomheten i Jektviken finner sted før realisering av</p>
--	--	---	--

			planen kan skje. Havneflytting er også omtalt som en reguleringsrisiko i planprogrammet.
11/40	LUKS 02.02.24	<p>Planen bør se på muligheten for felles varemottak for hvert av utbyggingsprosjektene, slik at intern distribusjon skjer fra dette av egne drivere.</p> <p>Sjåførens arbeidsmiljø må ivaretas for adkomst til henting/levering av gods og varer.</p> <p>Vareleveringslommer/biloppstillingsplasser må etableres innenfor sykkelfelt slik at det ikke skapes farlige situasjoner mellom sjåfører som triller varer over sykkelfelt og syklister som kommer i høy fart. Viser til situasjon i Klæbuveien 70 (Trondheim) og pålegg fra Arbeidstilsynet.</p> <p>Området må tilrettelegges for miljøvennlige tunge kjøretøy, ladepunkter for el-kjøretøy må vurderes. Viser til bransjens standard for varetransport (BVL)</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Varelevering, varemottak og andre tekniske løsninger knyttet til dette vil det arbeides videre med i planarbeidet. Løsninger som det legges til rette for må være trafikksikre både for myke trafikanter og sjåfører som skal betjene området med vareflyt.</p>
12/42	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 02.02.2024	<p>Viser til deres kartbaserte veileder og ber om at denne blir benyttet i planarbeidet. Kommunen må vurdere om planen tar hensyn til nasjonale og vesentlige regionale interesser, jf. NVE sin veileder 2/2017 «Nasjonale og vesentlige regionale interesser innen NVEs saksområder i arealplanlegging».</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>NVE sin kartbaserte veileder vil benyttes i planarbeidet, samt det vil gjøres en vurdering opp mot veileder 2/2017.</p>
13/48	BIR 05.02.24	<p>Viser til høringsinnspill til overordnet strategi for «Dokken 2050».</p> <p>Utviklingen skal skje over lang tid og det er derfor viktig at planen er åpen og fleksibel for innovative og fremtidige avfallsløsninger. Krevende å finne areal for avfallsterminaler dersom dette ikke er satt av i overordnet plan. Planen bør se helhetlig på delområdene når det gjelder renovasjon.</p> <p>Det er behov for å utvide eksisterende avfallsterminal dersom bossnettet skal håndtere nye avfallstyper. anbefaler bossnett for Dokken og at det blir satt av areal for avfallsterminal, enten som ny terminal eller utvidelse av eksisterende terminal.</p> <p>For planlegging som vil påvirke BIR sine eksisterende løsninger skal BIR varslet særskilt om dette for å komme i dialog. Bistår gjerne for planlegging av bossnett på Dokken.</p>	<p>Tatt til følge.</p> <p>Det er viktig for Bergen kommune at det planlegges for innovative og fremtidige avfallsløsninger som del av planen. Løsninger som områdereguleringsplanen vil legge opp til skal videre også kunne innarbeides i kommende detaljreguleringsplaner. Behov og fremtidig dimensjonering av terminal etc. vil avklares i dialog og samarbeid med BIR og Bymiljøetaten.</p>

14/49	Helsevernetaten 05.02.24	<p>Positivt med helsekonsekvensutredning – forutsetter at denne vil omfatte alle aktuelle tema for planområdet.</p> <p>Støy: Forutsetter at det også ses på negative samspillseffekter i områdene hvor både støy og luftforurensing er et problem.</p> <p>Barnehage og skole: Forutsetter at det settes av store nok tomter til formålene og at disse oppfyller kvalitetskravene som er satt i forskrift om helse og miljø i barnehager, skole og skolefritidsordninger. Hvis ikke kan vi ikke garantere at fremtidige barnehager/skoler kan godkjennes etter forskriften. Generelt: Barnehager egner seg ikke som nærmeste nabo til kai med anløp av skip.</p> <p>Viktig å etablere tilkoblingspunkter for landstrøm for å sikre best mulig støyforhold i den nye bydelen.</p> <p>Forutsetter at eksisterende naboer til planområdet vil bli hensyntatt med tanke på anleggsperioden.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>I planprogrammet til høring var det listet opp at helsekonsekvensutredning vil gjennomføres på planforslaget. Til fastsetting er dette presisert til å gjelde vurdering iht. sjekklister for påvirkningsfaktorer som er et første ledd i Helsekonsekvensutredning (HKU), ref. Helsedirektoratet.no. Vurdering opp mot sjekklister vil også sees i sammenheng med sosiokulturell analyse som skal gjennomføres.</p> <p>Støy- og luftforurensing er viktige tema i planarbeidet, og samspillseffekter skal vurderes.</p> <p>Det er opprettet dialog med Byrådsavdeling for skole- og barnehage, dialogen vil fortsette inn i planarbeidet. Det skal avsettes tomter store nok for formål skole- og barnehage. Behov for areal til skole- og barnehage vil være en faktor av planlagt boligantall i planområdet og framtidig behov og kapasitet i området i. Lokalisering vil vurderes ift. egnethet.</p> <p>Landstrømsatsing er et viktig klimatiltak i Bergen kommune. Skipsanløp til planområdet vil reduseres ved realisering av planen, men det må tilrettelegges for landstrøm/videreføre eksisterende anlegg der det planlegges for fortsatt skipsanløp innenfor planområdet. Dette vil arbeides videre fram mot realisering av planen.</p> <p>Utbygging i tråd med planen vil skje over flere år, og anleggsarbeidet vil trolig være merkbart for naboer. Før utbygging skjer skal området detaljplanreguleres, prosjekteres og gjennomgå byggesøknader. Hensyn til nærmiljø skal dokumenteres i de kommende prosesser, og vil reguleres gjennom forskrifter m.m.</p>
15/56	Kystverket 05.02.24	<p>Har følgende faglige råd som vi ber om å bli hensyntatt i planarbeidet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - KU-en må vise konsekvenser det vil få for sjøtransporten at havneavsnittet legges ned. - KU-en må omfatte sjøverts ferdsel for å ivareta sikkerhet og fremkommelighet for fartøy til/fra havn og berørt havneaktivitet. 	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>I første omgang blir ikke hele havneavsnittet lagt ned. Dagens containerhavn kan flytte til nordenden av Dokken i tråd med Bergen havn sin utflyttingsplan. Dagens cruisetrafikk til området</p>

		<p>- Rekkefølgekrav må sikre at alternative havneareal er opparbeidet innen avvikling av havneaktivitet.</p> <p>- Bergen som beredskapshavn må ivaretas.</p> <p>Flytting av godsaktiviteten til Ågotnes vil ikke frigjøre arealene på Dokken og Jekteviken i sin helhet. Dersom det ikke i planprosessen kan dokumenteres at tilstrekkelige erstatningsareal foreligger, må Kystverket forutsette at hensynet til sjøtransporten kan bli svært negativt påvirket, og må ta dette i betraktning ved vurdering av innsigelse ved offentlig ettersyn av planen</p>	<p>må relokaliseres, dagens roro-rampe må få en alternativ lokalisering og håndtering av prosjektlast må flytte ut av Dokkenområdet før utbygging av planområdet kan la seg realisere. Disse sakene arbeider Bergen Havn med i samarbeid med Bergen kommune.</p> <p>Bergen kommune vil også parallelt med planarbeidet for Dokken sør gjøre en utredning som belyser virkninger for sjøtransport ved intern flytting på Dokken og utflytting fra Dokken. Utredningen må i tillegg vurdere flytting av cruisetrafikk og alternative lokaliseringer og løsninger. Det er et premiss at Bergen som beredskapshavn skal ivaretas, og hvordan dette kan løses må inngå som del av utredningen. Vurderingen er ikke knyttet til de ulike utredningsalternativene, men snarere den helhetlige transformasjonen med endring av arealformål fra havn til sentrum/by. En slik transformasjon kan vurderes opp mot 0-alternativet. Hvilke konsekvenser har det å transformere havneområdet til andre formål, og hvilke avbøtende tiltak er nødvendige for å kunne gjøre det.</p> <p>Under tema transport og mobilitet vil det i plandokument vurderes virkninger for sjøverts ferdsel av planen for å ivareta trafikksikker ferdsel og fremkommelighet for fartøy til/fra havn.</p> <p>I løpet av prosessen vil det være behov for å ha dialog med flere berørte parter ang. hvilke rekkefølgekrav som skal stilles til planen, og havnedrift/utflytting/sjøverts ferdsel er et tema som Kystverket vil bli involvert i.</p> <p>Vi merker oss at Kystverket vil vurdere innsigelse knyttet til avhengigheter av parallelle planprosesser. Bergen kommune er forpliktet til å ivareta Bergen som beredskapshavn og det er i byens og regionens interesse at det foreligger løsninger for sjøtransport på kort- og lang sikt i regionen. Et ev. rekkefølgekrav med krav om opparbeidet alternative havneareal innen avvikling av havnevirksomhet på Dokken som Kystverket har foreslått i sin merknad er et mulig virkemiddel, samt dokumentasjon på tilgjengelig erstatningsareal. Ev. andre gjennomførbare løsninger</p>
--	--	---	---

			<p>som kan bidra til å løse noen av avhengighetene som er knyttet til havneavvikling på Dokken vil drøftes med Kystverket, Bergen havn og andre aktuelle parter som del av planarbeidet.</p>
16/59	Bergen Næringsråd 06.02.24	<p>Planen må sørge for klare og forståelige rammer og vilkår for videre planlegging og utbygging. Mål om storstilt byutvikling og transformasjon må være sentralt gjennom hele planarbeidet når man skal balansere mange hensyn og interessekonflikter.</p> <p>Viktig at samarbeidet mellom PBE og Dokken utvikling AS er politisk forankret. Positivt at gjennomførbarhet og økonomisk bærekraft er forutsetninger i planarbeidet.</p> <p>Må se utnyttelsesgrad og byggehøyder i sammenheng med byggekostnader og finansiering av rekkefølgekrav – det er i siste rekke kostnader som deles på boenhetene som fremtidige beboere må betale.</p> <p>Det må tilrettelegges for parkeringsplasser for næringsaktører, beboere og besøkende. Dette er forhold som må avklares gjennom god medvirkningsprosess hvor man balanserer ulike hensyn. Vegtraseer må ha god kobling til overordnet vegnett og hindre konflikt med myke trafikanter.</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Det er foreliggende en samarbeidsavtale mellom PBE og DUAS som er forankret i byrådsavdelinger for byutvikling og finans.</p> <p>Det er satt resultatmål for planen om å «utarbeide en gjennomførbar områderegeringsplan for Dokken sør som er miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig, og som setter rammer for utvikling av Dokken til en ny del av byen».</p> <p>Forventning om transformasjon til byutvikling innebærer avveginger av interessekonflikter, og det vil være et suksessfaktor at området kan inneholde et variert tilbud av viktige mål i hverdagslivet for alle aldersgrupper både til eksisterende beboere i nærområdet, nye beboere i planområdet, arbeidstakere og besøkende. Sluttkostanden til nye beboere er også et viktig aspekt spesielt sett opp mot økende fokus på "boliger for alle», sosial bærekraft m.m.</p> <p>Det er høye klimaambisjoner for utviklingen på Dokken, og en relativt anstrengt vegkapasitet på nærliggende og eksisterende overordnet vegnett. Parkeringsdekning i en midlertidig og permanent fase sett opp mot klimaambisjoner, planlagt tilbud og nye koblinger for miljøvennlig transport, nasjonale forventninger m.m. kommer til å bli viktige diskusjonstema gjennom hele planprosessen.</p>
17/64	Bergen havn 06.02.24	<p>Det er svært viktig at tidsplanen for nedleggelse av havneeiendommene på Dokken og Bergen kommune sin plan for Dokken og Jekteviken samkjøres med relokalisering av godshavnen, for å redusere negative effekter som f.eks. reduksjon av godsvolum.</p> <p>Dypvannskaier fra Jekteviken og sydover mot Dokken og Møhlenpris er svært viktige for Bergen Havn sin aktivitet, først og fremst for de største skipene. Bergen Havn har blant annet behov for å beholde containeraktivitet og ro-ro-kai på Dokken Øst/Jekteviken til 2035.</p> <p>Til utredningsalternativene:</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Transformasjon av Dokken vi skje over lang tid og gjennom etappevis utvikling. Bergen havn sin egen utviklingsplan, som er godkjent i organisasjonen sitt generalstyre, legger også opp til en etappevis fraflytting i tråd med felt og faser som er skissert i arealstrategien. Vi er enige i at utviklingsplaner for Dokken avhenger av realiserbare fraflyttingsplaner. I første utviklingstrinn har Bergen havn gitt uttrykk for at containerhavnbehovet kan dekkes i Dokken nord når Bring flytter til Kokstad. Denne konkrete flytteplanen vil la seg realisere innenfor nylig godkjent reguleringsplan. Vi er også oppmerksom på at ro-ro rampen,</p>

		<p><u>Nytt byggeland i sjø</u> Foreslåtte utfylling i Jekteviken må koordineres med trinnvis avtrapping av havneaktiviteten i området og oppbygging av erstatningskaier på ander lokasjoner. Dersom det er nødvendig å fylle ut foreslått areal tidligere enn 2035, er det behov for ny ro-ro-rampe i enden av utfyllingen.</p> <p><u>Kryssing av Puddefjorden</u> Store utfordringer med etablering av bybanebro og gang- og sykkelbro i foreslåtte traseer. Etablering av broer i det foreslåtte området sperrer for store deler av båttrafikken som ferdes i Puddefjorden og vil dermed komme i konflikt med de hovedhensynene som skal ivaretas etter havne- og farvannsloven av kommunen, med delegert forvaltningsmyndighet til Bergen Havn.</p> <p>Broene vil beslaglegge store kaiområder og vil hindre bruk av flere eksisterende dypvannskaier dersom det ikke bygges tilstrekkelig seilingshøyde (ikke lavere enn Puddefjordsbroen, 26 m) på broene. Bergen Havn håper det er mulig å se på alternative løsninger.</p> <p><u>Utkraving Møhlenpriskaien</u> Bør vurderes å legge til rette for sjøfront/kaifront fremfor utkraving for å sikre behovet til tilgjengelig kaifront for alle typer fartøy.</p> <p>Ønsker å involveres i videre planprosess. Vedlagt illustrasjon med passeringslinjer for ulike fartøy forbi Dokken.</p> <p>Gjør oppmerksom på at tiltak som kan påvirke sikkerheten eller ferdsele i sjøområdet krever tillatelse fra Bergen Havn, jf. Hfl. § 14, første ledd. En orientering om denne søknadsplikten bør inntas i reguleringsbestemmelsene.</p>	<p>areal til prosjektlast og cruisetrafikk er funksjoner som Bergen havn i dagens drift dekker på Dokken. Det vil derfor være behov for videre dialog og samarbeid mellom prosjektgruppen for områreguleringsplan Dokken sør/detaljeringsplan for nybygg Hi/Fdir og Bergen havn. Dette både for å avklare fremtidig arealbehov og for å finne gode realistiske løsninger sammen.</p> <p>I områderegeringsplan for Dokken sør legger vi for øvrig til grunn at dette blir løst i parallelle prosesser, der blant annet Bergen havn er gitt en viktig pådriverrolle for å sørge for at nødvendige reguleringsplaner blir satt i prosess.</p> <p>Vi vil ta med oss Bergen havn sine foreløpige vurderinger av konsekvenser av utredningsalterantivene inn i konsekvensutredningen.</p> <p>Bergen Havn skal involveres i videre planarbeid, og ev. henvisninger til annet regelverk i reguleringsbestemmelsene som hensyntar Bergen havn sitt virkeområde vil vurderes ved utforming av planforslaget.</p>
18/66	<p>Byrådsavdeling for næring, kultur og idrett</p> <p>06.02.24</p>	<p>Peker i denne omgang særlig på idrettens behov. BNKI vil samarbeide med planetaten om elementer som kunst i offentlig rom, bydelshus m.m.</p> <p>Samlokalisering av sosial infrastruktur gir muligheter for gode driftsfordeler og en sentral møteplass på Dokken. Positivt å utvikle blågrønne strukturer og gjøre sjøen mer tilgjengelig, men må ta hensyn</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge</p> <p>Det vil være behov for dialog om idrettens behov i planområdet og det er en del av planbestillingen fra byrådsavdelingen at det skal avklares areal til organisert og egenorganisert aktiviteter som del av planarbeidet. Elementer som kunst i offentlig rom,</p>

		<p>til hvilken bruk det legges opp til mtp. vind (utfordring ved f. eks volleyball og tennis). Idretts- og nærmiljøanlegg på tak bør kombineres med elementer for rekreasjon. Fraråder å legge ballaktiviteter på tak, men anbefaler treningsapparater, lekeapparater og solstoler/benker. Grønne områder bør ligge i tilknytning til barnehage, skole og idrett.</p> <p>I videre arbeid må det utredes om arealer til barnehage/skole/idrett i forslag til arealdisponering for Dokken oppfyller krav om nok areal og om de har de nødvendige kvaliteter som sol, skjerming, sikker tilkomst etc.</p> <p>Det er viktig at kultur, idrett og nærmiljøarealer ivaretas tidlig i utbyggingsprosessen for å unngå uheldige virkninger av mangelfullt tilbud. Dersom utbyggingstakten legger opp til at disse arealene skal opparbeides i senere trinn, må det legges til rette for midlertidige tiltak fram til alle byggetrinn er realisert.</p> <p>Vedlagt behovstabell for funksjoner og areal ved 2500 nye boenheter.</p>	<p>bydelshus m.m. er viktige kvaliteter i et godt område, dette er noe Dokken utvikling som skal følge utviklingen til ferdig realisering vil være opptatt av.</p> <p>Ved lokalisering av funksjoner for sosial infrastruktur, offentlige møteplasser vil det som del av planarbeidet gjøres vurdering av arealbehov, egnethetsvurdering, vurdering av effekter ved samlokalisering, lokalklimavurderinger, trafiksikkerhetsvurdering, etc. Dette vil også være viktige variabler inn i vurdering av utbyggingstakt.</p>
19/67	Klimaetaten 06.02.24	<p>Klimaetaten er opptatt av at konsekvensutredningen og øvrige utredninger skal danne et godt grunnlag for valg av plangrep som ivaretar målsettingene i Grønn strategi.</p> <p>Foreslår at planprogrammet suppleres/redigeres på enkelte punkt før endelig fastsettelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimagassberegninger bør inngå i kunnskapsgrunnlaget for områderegulering for å kunne vurdere konsekvenser i form av klimagassutslipp ved valg av ulike plangrep. Viktig at dette ikke utsettes til detaljplanlegging. - Transformasjonen bygger opp under målsettinger om arealnøytralitet, med forbehold om at flytting av dagens havnfunksjoner ikke medfører nedbygging av natur eller utfylling i sjø andre steder. - Ber om at klimatilpasning vurderes samlet som eget tema, konsekvensutredes, og omtales i planbeskrivelsen. Alternativt bør det lages en samlet ROS-analyse for tema klimatilpasning der hele Dokken ses i sammenheng, med beskrivelse av avbøtende tiltak. 	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge</p> <p>Vi støtter at konsekvensutredningen og øvrige utredninger skal være et godt grunnlag for anbefaling og valg av plangrep til planforslag. I dette ligger det et uttrykk for at det er mange tema som er viktige å framskaffe kunnskap om i et planarbeid. Det er likevel ikke alle tema som er beslutningsrelevant for valg av det overordnede grepet. Det vil være anledning for å videreutvikle hovedgrepet inn i et planforslag. ,</p> <p>Klimanormen som Plan- og bygningsetaten har utarbeidet i samarbeid med Klimaetaten, er godt verktøy for å sette klimaambisjoner og framskaffe kunnskap om klimapåvirkning av prosjektet på områdeplannivå. Vi fastholder at klimagassberegning er mer egnet på nivå med detaljreguleringsplan når det foreligger mer detaljert kunnskap om utviklingsprosjektene. Klimanormen for områdereguleringsplanen vil i den sammenheng være viktig for å sette ambisjoner for de fremtidige detaljplanene.</p>

		<p>- Viser til DSB sin veileder om havnivåstigning som er under revidering.</p> <p>- Oppfordrer til at det etableres ny natur også i sjøområdene, mtp ivaretagelse av CO2 opptak. Bør vurderes hvilke konsekvenser utfylling og utkraging har på etablering av natur og naturmangfold i sjø.</p> <p>- Planprogrammet bør sikre at energibehov på Dokken kartlegges som del av planarbeidet – kan det sikres lokalt på områdenivå?</p> <p>- Foreslår at sirkulær ressursbruk utredes om eget tema (tematisk, ikke KU) og at det tas inn i planprogrammet at planbeskrivelsen skal omtale dette. Sirkulær ressursbruk kan medføre behov for at areal til midlertidig mellomagring av materialer sikres internt i planområdet og at rekkefølge i utbyggingen tar høyde for dette. Slike føringer bør vurderes forankret i bestemmelsene.</p> <p>Deltar gjerne videre i prosessen.</p>	<p>Vi anerkjenner at mål og ønske om å transformere og fortette Dokken som et svært sentralt byutviklingsområde kan være i dissonans med fraflytting og relokalisering av havnen med potensielt nytt arealbeslag. Det er derimot politiske beslutninger på dette, og det er det denne planen forholder seg til. Dette er et dilemma som kan belyses i plandokumentene, men som ikke skal utredes.</p> <p>Vi imøtekommer anmodningen om å vurdere klimatilpasning som vurdering til planforslaget, da sammen med energiløsninger.</p> <p>Klimatilpasning vil vurderes som del av ROS-analysen, og det skal framskaffes oppdatert kunnskap om havnivåstigning som er listet opp i planprogrammet.</p> <p>Ny bynatur på land og sjø er listet opp som del av konkretisering av resultatmål. Vi viser også til nylig vedtatt reguleringsplan planID 70970000, Dokken - forberedende utfylling i sjø, som legger til rette for utfylling i sjø opp til kote –13 muh. Det er vedtatt reguleringsplan for Bybanen til Åsane som har utløst behov for utfylling ved Dokken. I neste omgang vil utfyllingsflaten kunne inngå i en fremtidig utvikling av Dokken nord når det en gangs startes planarbeid for det området. Som beskrevet i planprogrammet har vi relativt ny kunnskap om naturmangfoldet i sjø, og basert på dette er tema vurdert å ikke være beslutningsrelevant for valg av plangrep. Som planprogrammet gjøre rede for skal det likevel gjøres vurdering av virkninger av planforslaget for tema naturmangfold og vannmiljø.</p> <p>I planprogrammet er det revidert utkast til fastsetting foreslått å slå sammen kapittel 6.5.6 klimagassutslipp og kapittel 6.5.11 klima- og energiløsninger. Det reviderte kapittel 6.5.5 Klimagassutslipp og klima- og energi løsninger fastholder på klimanormen som et godt verktøy på områdereguleringsplannivå. Kapitlet er likevel presisert ift. at det skal gjøres beregning av energibehov og vurdere energiløsninger basert på kunnskap fra ELEXIA.</p>
--	--	--	---

			Vi imøtekommer Klimaetatens ønske om delta i planprosessen.
20/68	Bergen Vann 07.02.24	<p>Vannet i området leveres fra Svartediket. Avløpet føres til Holen kommunale avløpsrenseseanlegg.</p> <p>Konsulent for VA-rammeplan kan ta kontakt direkte med Bergen Vann for oversendelse av SOSI-fil over eksisterende ledningsnett.</p> <p>Vedrørende planprogram:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pkt. 3.4 må tillegges følgende: Hovedplan for vannforsyning, hovedplan for avløp og vannmiljø samt kommunedelplan for overvann. • Pkt. 4.2.8 må tillegges følgende: Det må tas tilstrekkelig hensyn til eksisterende VA-infrastruktur. Det må sikres funksjon av systemet i anleggsfasen og permanent fase. Dette er tillegg til at det tas tilstrekkelig hensyn til vannmiljø. • Pkt. 4.2.9 må tillegges følgende: Det er etablert overløp på hovedavløpssystemet med utslipp av fortynnet avløpsvann på grunt vann ved Dokken og Jekteviken. Dette påvirker vannkvaliteten i ulik grad avhengig av nedbør og havnivå. • Pkt. 6.5.2 – nytt tema som må konsekvensutredes under «naturmangfold og vannmiljø»: Vannmiljø inklusiv avløpshåndtering. Det må sikres gode nok forhold for naturmangfold og vannmiljø i sjøresipienten og at funksjon av eksisterende avløpssystem ikke påvirkes negativt. • Pkt. 6.6.1 må tillegges følgende: Det må avklares hvilke føringer drift av VA-anlegg vil få på lokalisering av bybanetraseene. <p>Vedlagt punktliste over hva som skal dokumenteres i VA-rammeplan.</p> <p>Ber om at VA-rammeplan sendes direkte til Bergen Vann for uttalelse.</p>	<p>Tatt til orientering, og delvis tatt til følge</p> <p>I det videre arbeidet skal det gjennomføres innledende miljøundersøkelser som vil gi et kunnskapsgrunnlag for arealdisponeringen og for tiltaksplaner som skal foreligge i senere detaljfaser. Planarbeidet skal bidra til å nå offentlige vannmiljøsmål for Puddefjorden, og det må derfor forhindres at miljøgifter i grunnvann spres ukontrollert. Forurensningstransporten via grunnvannet på Dokken er ukjent per dags dato og må derfor undersøkes nærmere. Hydrogeologikompetanse må vurdere tiltak for å forhindre en eventuell ukontrollert spredning av miljøgifter via grunnvann. Grunnvannskvalitet bør avklares som del av prosessen, og dersom det blir påvist forurensning i vannet må omfanget risikovurderes og gi anbefaling om ev. behov for videre undersøkelser/tiltaksvurderinger i senere faser.</p> <p>0-alternativet legger til grunn planid 70970000, Dokken, forberedende utfylling i sjø. Eksisterende kunnskap om dagens situasjon på land ift. naturmangfold samt kartlegging i sjø ved ROV tilsier at temaet ikke er beslutningsrelevant i konsekvensutredning for valg av alternativ.</p> <p>Det skal gjøres en delutredning av mulige tekniske løsninger for eksisterende overløp og avløpspunkt, og ev. virkning på vannmiljø lokalt. Virkninger av planforslaget for temaene skal videre vurderes opp mot både naturmangfoldsloven og vannmiljøforskriften, og omtales i planbeskrivelsen. Ev. avbøtende tiltak skal også beskrives.</p> <p>Det skal i reguleringsbestemmelsene (jf. Plan- og bygningsloven § 12-7) stilles krav om at VA-rammeplanen følges i det videre planarbeidet, slik at det sikrer at utviklingen skjer i samsvar med overordnede hovedplaner. Drift av VA-anlegg og føringer for lokalisering av ev. bybane vil løses i videre planarbeid/ ev. annet planarbeid for bybane. Generelt bør ikke VA-anleggene bør ikke ligge under banetraseen, og kryssinger bør bygges slik at de kan vedlikeholdes uten å forstyrre driften av Bybanen.</p>

			<p>Viser ellers til det kommunaleide Dokken utvikling AS (DUAS) som skal ha ansvaret med å lage både VA-rammeplan og infrastrukturplan for området.</p> <p>VA-rammeplan: Viktige prinsipper og bestemmelser skal i størst mulige grad innarbeides i reguleringsplan i form av arealformål, hensynssoner og bestemmelser. VA-rammeplan for områderegulering legges til grunn for VA-rammeplan for detaljregulering.</p> <p>Bergen vann skal involveres gjennom hele planprosessen, også i prosess med utarbeiding av VA-rammeplanen. Den vil også sendes Bergen vann for uttale ved offentlig ettersyn</p>
21/69	Byarkitekten 08.02.24	<p>Gjør oppmerksom på KPA § 8.1.1 om gjeldende arkitektur- og byformspolitikk og bør adresseres tydelig i områdeplanen slik at det legges til grunn for all utforming i området.</p> <p>Savner kobling til visjonene/målene som er formulert i Dokken2050. Effektmålene bør tydeliggjøres og gjenspeile visjonene i overordnet strategi. Spesielt fokus på målene som styrker en naturlig utvidelse og Bergen sentrum, styrking av Havbyen, kobling til sjø og gode boliger og nabolag.</p> <p>Ønsker at konseptet «Havbyen Bergen» setter sitt preg på hele bydelen og ikke bare HI/Fdir. Vil bidra til en felles forståelse for utvikling av stedets karakter og identitet.</p> <p>Ambisjoner for en vakker og særpreget bydel må komme tydeligere frem i planprogrammet. Mulighetene her legges i valg av bystruktur. Etterspør større fokus på Arkitektur og byform under 2.2.3 Resultatmål.</p> <p>Følgende er forslag til strukturering av punktene under 2.2.3 Resultatmål:</p> <p>- Arkitektur og byform – Herunder det som omhandler kantsoner, takhøyde 1. etasje, boligstørrelser, boligtyper og sosiale boligformer.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge</p> <p>Gjeldende arkitektur- og byformspolitikk (KPA § 8.1.1) skal det legges til grunn for all utforming i området.</p> <p>Spesielt fokus på målene som styrker en naturlig utvidelse og Bergen sentrum, styrking av Havbyen, kobling til sjø og gode boliger og nabolag.</p> <p><u>KU</u> Vurderingskriterier for Byform og arkitektur er under utarbeiding og skal være klare før KU igangsettes. Disse kan kvalitetssikres av Byarkitekten. Hvordan utnyttelsesgrader/høyder/strukturer vil påvirke stedets karakter og identitet vil være et av kriteriene. Det samme gjelder forholdet mellom byform, programmering og byliv.</p> <p><u>Futurebuilt</u> Mulighetene for at områdeplanen blir et FutureBuild-prosjekt på områdenivå er allerede undersøkt, men det er konkludert med at dette ikke er hensiktsmessig for denne planen på dette nivået. Det kan derimot ha noe for seg å ha Futurebuilt-prosjekt på enkeltfelt/enkeltbygg (enten nytt eller eksisterende), og dette må andre enn områdeplanprosjektet i PBE holde i.</p>

	<p>- Byrom – Herunder det som omhandler ferdsel, sjøpromenade, type byrom, bynatur, UU.</p> <p>Savner også her punkt som omhandler veifinning og lesbarhet som beskriver logisk veiføring og visuelle sammenhenger.</p> <p><u>KU</u> Vurderingskriteriene for Byform og arkitektur fremstår noe uklare. Alternativene som utredes kan inkludere en vurdering av hvordan ulike utnyttelsesgrader/høyder/strukturer vil påvirke stedets karakter og identitet.</p> <p>Bør inkludere en vurdering av konsekvensene av ulik programmering av plassering av sosial infrastruktur – forholdet mellom byform, programmering og byliv. Bør utrede hvordan ulik bruk av Havnelageret vil påvirke områdets karakter. Alternativene bør ta inn et punkt om programmering/funksjonsplassering.</p> <p><u>Formingsveileder</u> Støtter at det skal utarbeides formingsveileder, viser til formingsveileder for Flotmyr områdeplan.</p> <p><u>FutureBuilt</u> Oppfordrer til å undersøke mulighetene for at områdeplanen blir et FutureBuilt-prosjekt på områdenivå som benytter FutureBuilts områdekriterier.</p> <p>Bybanetraseen bør tilpasses til det som gir den beste bystrukturen og ikke omvendt.</p> <p><u>Bynatur</u> Viktig at det legges tydelige prinsipielle løsninger for natur og naturmangfold som tilrettelegger for menneskelig aktivitet, i planprogrammet. Kan være åpen overvannshåndtering, størrelse på grøntfelt, gode kanter og naturlig materialer (ikke gummi og plast).</p> <p><u>Kvartalene</u></p>	<p>Kollektivtraséene for bybane i KU-alternativene er ikke en og alene tilpasset bybanens krav til geometri, kurvatur og utforming, men er utarbeidet og tegnet i et samspill mellom bystruktur og bybane, der bystrukturen til syvende og sist er det som er strukturerende for at også bane kan fungere i den. Dette prinsippet er noe som tas med videre i prosessen med planarbeidet.</p> <p><u>Bynatur</u> I selve planforslaget skal man sørge for tydelige prinsipielle løsninger for natur og naturmangfold som tilrettelegger for menneskelig aktivitet, i planprogrammet. Mål om åpen overvannshåndtering, størrelse på grøntfelt osv. er den del av dette.</p> <p><u>Kvartalene</u> Kanalbyen i nord (fra arealstrategien) ligger utenfor denne områdereguleringsplanen og den utviklingsområde. Det skal jobbes med å bryte ned barrierevirkningene av Puddefjordsbroen. Det skal jobbes med å bryte nye kvartaler ned i skala, og sikres i denne områdereguleringsplanen slik at det er mulig når man kommer til detaljplan. Det vises til at det skal utarbeides en formingsveileder som skal knyttes til planens bestemmelser.</p> <p><u>Møhlenpriskaien</u> Overføring av Møhlenpris sin eksisterende karakter videre til Møhlenpriskaien er en del av det videre planarbeidet. God bruk av arealene på Møhlenpris skal sikres i den videre prosessen. Tomt til barnehage og offentlig uteareal m.m er en del av dette. Mulighetene for bruk/gjenbruk av Skur 26 til andre formål skal undersøkes - enten det er permanent eller en mellomfase.</p> <p>Under resultatmålene er det nå tillagt følgende setning: Tilrettelegge for videreutvikling av Havbyen Bergen på Dokken.</p>
--	---	--

		<p>Kvartalene på Møhlenpris kan bli referanse for Dokken sør sin karakter. Kanalbyen i nord kan få sin egen karakter, men sør kan bli en utvidelse av Møhlenpris eller en overgangssone. Viktig å bryte ned barrierevirkningene av Puddefjordsbroen. Kvartalene bør brytes ned i skala, viser til Clemenskvartalet med varierte fasader, materialer og høyder. Planen bør gi rom for ulik programmering og utforming av kvartalene.</p> <p><u>Møhlenpriskaien</u> Arealet foran Møhlenpris skole har potensiale for utvidet uteareal til skolen. Skur 26 kan bli barnehage, viser til «Betongstøperiet» på Grønneviken.</p>	
22/71	<p>Statens vegvesen</p> <p>09.02.24</p>	<p>I avsnitt 6.5.7 om støy- og luftforurensning ber vi om at det redegjøres for samspillseffekten i områder som både er utsatt for støy- og luftforurensning, viser til omtale av dette i T-1442 og T-1520. Det må i tillegg tas høyde for at regelverket for luftforurensning er under revisjon og at kravene til luft vil bli innstrammet.</p> <p><u>Situasjon etter innføring av trafikkplan</u> Sentrum må legges til grunn for redegjørelse av konsekvenser av ny byutvikling for det overordnede vegnettet. Viser til avsnitt 6.5.10 om transport og mobilitet. Effekten av økt trafikk i Torborg Nedreaas gate må redegjøres for.</p> <p>Trekker fram kapittel 6.6 om reguleringsrisiko og gjennomførbarhet som spesielt viktig.</p> <p>Utflytting av havneaktiviteter vil påvirke Statens vegvesen som vegeier av rv. 555 Torborg Nedreaas gate ettersom dette er riksveg pga. statlig ansvar å sikre veg frem til viktig havn/beredskapshavn. Dette på avklares tidlig.</p> <p>Torborg Nedreaas gate har funksjon for beredskap og som omkjøringsvei ved stenging av annet vegnett. Denne funksjonen må opprettholdes uavhengig av hvem som blir framtidig vegeier.</p> <p>Vil understreke at det ikke må legges opp til bygninger under broen av hensyn til drift og vedlikehold av broen og brann sikkerhet.</p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>Det skal redegjøres for samspillseffekten i områder som både er utsatt for støy- og luftforurensning, iht T-1442 og T-1520 som det er henvisning til i høringsutkast til planprogram.</p> <p>Trafikkplan Sentrum legges til grunn for redegjørelse av konsekvenser av ny byutvikling for det overordnede vegnettet. Viser til avsnitt 6.5.10 om transport og mobilitet. Effekten av økt trafikk i Torborg Nedreaas gate skal redegjøres for.</p> <p>Påvirkning av rv. 555 Torborg Nedreaas gate ifm. havneflytting skal dokumenteres. Torborg Nedreaas gate sin funksjon for beredskap og som omkjøringsvei ved stenging av annet vegnett skal opprettholdes.</p> <p>I det videre planarbeidet skal det i utgangspunktet ikke legges opp til bygninger under Puddefjordsbroen, men som det påpekes i merknaden: Det er stor usikkerhet når en bybane kan komme til Dokken og det må derfor sikres annet kollektivtilbud og gode mobilitetsløsninger i mellomtiden. Det skal sikres trygge og attraktive tilbud for myke trafikanter gjennom hele utbyggingsperioden. På bakgrunn av dette vil det være nødvendig å undersøke mulighetene for å utnytte dagens kollektivtilbud med tilhørende buss-stopp på broen. Dette ved</p>

	<p>Av hensyn til trafikkssikkerhet, framkommelighet og bomiljø anbefaler SVV at all biltilkomst til området må skje fra O.J. Brochs gate fram til området er ferdig utbygget. Fraråder at Torborg Nedreaas gate får økt belastning, da denne har en viktig overordnet funksjon.</p> <p>Legger til grunn at planlagte fravik fra vegnormalene kommer klart frem av planbeskrivelsen og at fravikssøknader er avklart med rette myndighet før planen blir lagt ut til offentlig ettersyn.</p> <p><u>Utbyggingsrekkefølge</u> Planarbeidet må redegjøre for utbyggingsrekkefølge og hvordan trafikkssikkerhet og mål om nullvekst i personbiltrafikken skal ivaretas i alle faser av utbyggingen, også i faser der havnefunksjoner fortsatt skal være på Dokken.</p> <p>Stor usikkerhet når en bybane kan komme til Dokken. Det må derfor sikres annet kollektivtilbud og gode mobilitetsløsninger i mellomtiden. Det må sikres trygge og attraktive tilbud for mye trafikanter gjennom hele utbyggingsperioden.</p> <p>SVV vil være opptatt av rekkefølgekrav videre i prosessen og hvilke infrastrukturtiltak som må opparbeides og hvilke tiltak som kan sikres opparbeidet.</p> <p><u>Kollektiv</u> Anbefaler at arbeidet med KDP vest arealplanen følger prosessen til områdeplanen for Dokken sør. Forutsetning at områdeplanen setter av tilstrekkelig areal til kollektiv. Områdeplanen må sette av større areal enn nødvendig til kollektiv dersom arealplanen for KDP vest ikke blir avklart.</p> <p><u>Sykkel og gange</u> Forbindelser til, fra, gjennom og langs planområdet må sikres i områdeplanen. Rv. 555 vil bli en barriere mellom planområdet og sentrum. Flere overgangsfelt og mer grøntid til disse vil påvirke framkommeligheten på det overordnede vegnettet. Barrierevirkningen må reduseres uten at det i for stor grad går ut over framkommeligheten.</p>	<p>planlegge for fysisk påkobling mellom utviklingsområdet nede på bakken og buss-stoppene oppe på broen, og finne mulige og hensiktsmessige fysiske og gjennomførbare løsninger for dette. Om ikke dette tilbudet utnyttes får vi heller ikke tilstrekkelig nok utvikling på Dokken i en tidligfase før bybane er etablert. Muligheter for en (kostbar) matebuss må også undersøkes og bli forsøkt etablert.</p> <p>Det skal jobbes for å unngå at Torborg Nedreaas gate får økt belastning, utover den allerede forventede økningen gaten/veien får som konsekvens av bilfritt Torget og sonedeling fra Trafikkplan sentrum.</p> <p>Planlagte fravik fra vegnormalene skal komme klart frem av planbeskrivelsen og fravikssøknader skal være avklart med rette myndighet før planen blir lagt ut til offentlig ettersyn.</p> <p><u>Utbyggingsrekkefølge</u> Planarbeidet skal redegjøre for utbyggingsrekkefølge og hvordan trafikkssikkerhet og mål om nullvekst i personbiltrafikken skal ivaretas i alle faser av utbyggingen, inkludert faser der havnefunksjoner fortsatt skal være på Dokken.</p> <p>I det videre planarbeidet og til selve planen skal det lages rekkefølgekrav for hvilke infrastrukturtiltak som må opparbeides og hvilke tiltak som kan sikres opparbeidet.</p> <p>Arbeidet med KDP vest arealplanen skal følge prosessen til områdeplanen for Dokken sør, og områdeplanen skal sette av tilstrekkelig areal til kollektiv.</p> <p>Forbindelser til, fra, gjennom og langs planområdet skal sikres i områdeplanen. Rv. 555 skal ikke være en barriere mellom planområdet/utviklingsområdet og sentrum, og det skal jobbes for å sikre flere tverrforbindelser. Det skal tilrettelegges for en god balansegang mellom overgangsfelt og mer grøntid versus framkommeligheten på det overordnede vegnettet for å unngå barrierevirkning for begge deler.</p>
--	---	---

		<p><u>Parkering</u> Planprogrammet helt i tråd med målet om nullvekst i persontransporten. Parkering er et av de viktigste virkemidlene kommunen har for å begrense trafikkveksten og SVV berømmer kommunen for måten dette virkemiddelet tas i bruk.</p> <p><u>Generelt</u> Legger til grunn at virkningene planløsningene har på vegtransport og vegnett utredes og fremkommer tydelig av planbeskrivelse, ROS-analyse og ev. konsekvensutredning.</p> <p>Ønsker tett dialog med Bergen kommune før offentlig ettersyn.</p>	<p>Virkningene planløsningene har på vegtransport og vegnett skal utredes og skal fremkomme tydelig av planbeskrivelse, ROS-analyse og konsekvensutredning.</p> <p>Det skal være tett dialog med SVV i egen ressursgruppe med VLFK, gjennom hele planprosessen, og spesielt ifm. viktige milepeler som f.eks. offentlig ettersyn av planforslag.</p>
23/73	Bymiljøetaten 12.02.24	<ul style="list-style-type: none"> - Bør vurderes om lokalklima settes opp som eget punkt i utredningsprogrammet og tas ut fra punkt 6.5.14. - Områdeplanen må utarbeide løsninger som kan ivareta behovene for alle trafikanter i alle utbyggingsfasene av Dokken. - Planarbeidet må legge til rette for prioriterte ferdselslinjer for myke trafikanter mellom tilgrensede områder og Dokken. - Må avsettes tilstrekkelig areal slik at det gis rom for trygge og attraktive ferdselsalternativer til sjøfronten i de bakenforliggende gatestrukturene til Hi/Fdir. - Det bør drøftes om bybanen kan utgjøre en barriere langs sjøfronten hvis der er behov for rampesystem for å få banen opp i høyde for kryssing av fjorden. - Bør drøftes i hvilken grad bybanen kan gi økt barriereeffekt for ferdsel mellom Dokken og områdene øst for planområdet. - Infrastruktur og veganlegg må detaljplanlegges i områdeplan for å sikre tilstrekkelig areal for gode løsninger for alle trafikanter. - Offentlige trafikkområder skal planlegges i tråd med normalkravene angitt i vegnormer for Bergen kommune og Statens vegvesens håndbøker. - Bærekraftige, innovative og trafikksikre løsninger for logistikk og varelevering må vektlegges i planarbeidet. 	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge.</p> <p>Lokalklima regnes ikke som et beslutningsrelevant tema i KU, men er et viktig undertema i KU-temaene Landskap samt Byform og arkitektur. Bystrukturen og byformen i vedtatt arealstrategi (føring for denne områderegeringsplanen) er utarbeidet gjennom bruk av blant annet mikroklima- og vindkomfortanalyser. Dette skal også gjøres i KU-alternativene i områdeplanen, og analyser for dette vil gjøres fortløpende i bearbeiding av kommende planforslag.</p> <p>Barrierevirkning av bybanen med ulike brohøyder er tidligere undersøkt, og vil fortsette å være en del av planarbeidet.</p> <p>Det skal sikres tilstrekkelig med areal for gode løsninger for alle trafikanter, til et riktig detaljnivå for denne planen. Vegnormalkravene legges til grunn.</p> <p>Bærekraftige, innovative og trafikksikre løsninger for logistikk og varelevering skal vektlegges i planarbeidet.</p> <p>Flerfunksjonelle blågrønne strukturer, slik som grønne tak, parker og trær skal vektlegges i det videre planarbeidet.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Må legge til rette for flerfunksjonelle blågrønne strukturer, slik som grønne tak, parker, trær som kan styrke den blågrønne infrastrukturen i planområdet. - Ved utfylling i sjø anbefaler Bymiljøetaten at det lages en variert fyllingsfot med ulikt dimensjonert stein som skaper levemiljø for marine arter. - Det bør planlegges med åpen overvannshåndtering og løsninger som renser og gjenbraker overflatevann fra veganlegg. Det må avsettes tilstrekkelig areal til slike formål tilknyttet vegnett og byrom. - Ev. hekkelokaliteter på tak for registrerte arter av rødlistet sjøfugl, bør kartlegges og funn må hensyntas i videre planlegging og i anleggsfase. - Områdeplanen må beskrive løsninger for renovasjon. Må planlegges for et stasjonært avfallssug som kan håndtere fremtidens krav til antall fraksjoner. - Arealer for felles avfallsløsninger må fastsettes i områdeplanen, enten som utvidelse av eksisterende terminal eller på andre arealer. - Må påregnes rekkefølgekrav til offentlig infrastruktur innenfor og utenfor planområdet. 	<p>Ved utfylling skal fyllingsfoten være «rufsete» for å legge til rette for nytt liv i vann.</p> <p>Det skal fortrinnsvis planlegges for åpen overvannshåndtering.</p> <p>Kartlagte hekkelokaliteter på tak for registrerte arter av rødlistet sjøfugl, skal hensyntas i videre planlegging og i anleggsfase.</p> <p>Områdeplanen må beskrive løsninger for renovasjon. Må planlegges for et stasjonært avfallssug som kan håndtere fremtidens krav til antall fraksjoner.</p> <p>Det skal avsettes arealer for felles avfallsløsninger i områdeplanen, fortrinnsvis ifm. utvidelse av eksisterende terminal som er innenfor planområdet.</p> <p>Det vil påregnes rekkefølgekrav til offentlig infrastruktur innenfor og eventuelt utenfor planområdet.</p>
24/74	<p>Byrådsavdeling for barnehage og skole</p> <p>09.02.24</p>	<p>Tar utgangspunkt i følgende forholdstall: 100 boliger gir behov for 30 barnehageplasser og 5 skoleelever per trinn, dvs. 50 elever fra 1. – 10. klasse.</p> <p>Ved planlegging av 1800 – 2400 nye boliger på Dokken, vil det utløse behov for mellom 540 og 720 barnehageplasser og 900 – 1200 skoleplasser til 1. – 10. trinn. Se vedlagt tabell med eksempel på arealbehov for barnehageanlegg.</p> <p><u>Skole</u> Behovet må både knyttes til nye boliger og ta høyde for å avhjelpe kapasitetsutfordringer på skoler i nærområdet.</p>	<p>Tatt til orientering.</p> <p>Skole og barnehage følges opp den videre planprosessen, i dialog med byrådsavdeling for barnehage og skole.</p>

		<p>Nærmeste barneskoletilbud, Møhlenpris og Nordnes, vil ikke ha kapasitet i reserve til å ta inn elever fra nye boliger på Dokken. Møhlenpris skole har normalkapasitet på 250 elever og det er fremskrevet økning til 350 elever i 2042. Vil være behov for mer kapasitet som følge av forventet utbygging på Dokken. Dersom barnehagearealet på Møhlenpris frigjøres til skole, vil dette behovet ligge noe lengre frem i tid enn behov for ungdomsskole.</p> <p>Rothaugen eneste ungdomsskole i sentrum/Bergenhus og har kapasitetsutfordringer. Det er behov for ny ungdomsskole innen 10 år som må ses i sammenheng med når skoletomt på Dokken kan realiseres. KVVU-arbeid for ungdomsskole i sentrum pågår, forventes ferdigstilt 2024.</p> <p><u>Utearealer</u> Sikre soneinndeling og unngå for store monofunksjonelle flater. Naturelementer og terreng, eksisterende og skapte, særlig viktig som sosiale møteplasser, lek, fysisk aktivitet og motorisk utvikling. Kan vurderes tilleggsareal på tak og i nærområdet, men med medfølgende kriterier.</p> <p>Type boliger som skal bygges vil være avgjørende for behov for barnehage- og skoleplasser og løsninger for uteareal.</p> <p>Viser til barnehagebruksplanen der det står at det skal utarbeides en KVVU for å sikre tilstrekkelig barnehagekapasitet i og rundt Møhlenpris skolekrets på kortere og lengre sikt.</p>	
25/75	Vestland fylkeskommune 12.02.24	<p>Uheldig at alternativ med bybanekryssing nordvest for HI/Fdir er av politisk avgjørelse om lokalisering av HI/Fdir og ikke er tatt med i grunnlag til overordna plan og konsekvensutredning.</p> <p>Utvikling av Dokken, sikring av kollektivsystem mot vest kan best realiseres ved tett samarbeid mellom kommunen og regionale og nasjonale aktører. Ber om at kommunen legger til rette for en realistisk framdriftsplan der VLFK, SVV og Bergen havn er sentrale parter.</p> <p><u>Byutvikling</u></p>	<p>Tatt til orientering og delvis tatt til følge</p> <p>Premisset om å ikke vurdere bybanekryssing nordvest for HI/Fdir kommer fra byrådsavdelingens planbestilling og ligger til grunn for dette arbeidet. Bestillingen sier at: Det skal legges til grunn at nye broer som skal krysse Puddefjorden skal plasseres sør for nytt bygg for Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet (omtalt som «tomt A» i prinsippaker om tomtevalg, Bystyresak 208/21 og sak187/22) blant annet av hensyn til fremtidig skipstrafikk på kaiene på Dokken.</p> <p>Vi viser til innledende møte avholdt med VLFK, før planprogrammet ble lagt ut på høring, der PBE/kommunen</p>

	<p>Ber om at kommunen endrer ordbruken i planprogrammet til å være mer ambisiøse til det boligsosiale området. Ser til overordnet strategi for Dokken: Strategi 9. Skap gode nabolag for alle, og 10. Bruk av eierrollen som verktøy og styring for byutvikling.</p> <p>Viktig å holde fremdrift i planarbeidet for å sikre kontinuitet i satsningen på «Havbyen Bergen».</p> <p><u>Samferdse</u> Det er behov for å gjøre kollektivutbedringer på kort og lang sikt. Dette bør inngå i en plan for trinnvis utbygging av infrastrukturløsninger i ulike delområder. Et godt kollektivsystem må ikke utelukkende være knyttet opp til fremtidig bybane.</p> <p>Der områdeplanen omfatter tiltak på eksisterende fylkesveg eller fylkesveg/gang-sykkelveg som fylket skal overta, drifte og vedlikeholde, legger vi til grunn at disse skal detaljreguleres i områdeplanen. Unntaket er bybanetraseen med eventuell parallelført gang- og sykkelveg. Områdeplanen må likevel sikre at traseen for blir avsatt for bybane er gjennomførbare.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det må utarbeides en trafikkanalyse for Dokken med influensområde som i nødvendig grad inkluderer tilgrensende områder, sentrum og Nordnes. - I utgangspunktet negative til å etablere Nordnes-tunnelen. Analysen må bl.a. avklare om Nordnes-tunnelen er en forutsetning for etablering av kollektivtilbud og trafikkavvikling i bydelen, i den grad dette ikke avklares i KDP vest. - Trafikkanalysen må vise hvordan trinnvis utbygging kan løses i de ulike alternativene med de forutsetningene og avhengighetene som er beskrevet i kap. 5.1. - Vi må være sikre på at de alternativene som blir utredet er gjennomførbare bybanetraseer uten uheldige konsekvenser for sentrum eller andre steder. - Analysen må svare ut tålegrensen for transportnettet med trafiksikre løsninger for alle trafikantgrupper, som må være satt som dimensjonerende faktor for trinnvis utbygging. 	<p>inviterer VLFK til å være i med i ressursgruppe der blant annet sikring av kollektivsystem sikres. Både VLFK, SVV og Bergen havn vil være sentrale parter i den videre planprosessen.</p> <p><u>Byutvikling</u> Ordlyden på dette er nå endret og mer spisset i planprogrammet.</p> <p>Fremdriften i planarbeidet skal holdes for å sikre kontinuitet i Havbyen-satsingen.</p> <p><u>Samferdse</u> Plan for trinnvis utbygging er en del av planarbeidet, og infrastrukturløsninger inngår i dette. I en vurdering av byggetrinnutvikling skal det synliggjøres hvilke områder som kan bygges ut først, og hvilket kollektivtilbud disse områdene kan betjenes med. Vurdering av eventuelt midlertidig nytt kollektivtilbud i en mellomfase kan også være aktuelt. Det skal også sees på hvordan å utnytte/tilgjengeliggjøre dagens eksisterende høyfrekvente busstilbud i området (buss-stopp på Puddefjorden).</p> <p>Vi er kjent med krav om detaljregulering av overordnet vegnett i områderegeringsplan, dette vil avklares og ev. innarbeides i videre planforslag.</p> <p>Bybanen skal detaljreguleres i en annen prosess, men områdeplanen skal sikre at kollektivtrasé for bybane er gjennomførbare.</p> <p>Det skal utarbeides trafikkanalyse iht tilbakemelding fra VLFK. Det skal utarbeides rekkefølgekrav knyttet til trafikk og eksisterende og fremtidig fylkesveginfrastruktur, og håndbøkene N100 og N200 legges til grunn for all offentlig veg i planområdet.</p> <p>Temaet er ikke vurdert som beslutningsrelevant i konsekvensutredning, men skal vurderes som del av plandokument. Det skal gjøres en kartlegging av grunnforholdene. Det er kjente punkt med forurenset grunn</p>
--	--	--

	<p>- Må særlig legges vekt på hvor mye av områdeplanen som kan bygges ut før det er etablert et høyfrekvent kollektivtilbud (bybane mot vest).</p> <p>- Det må regnes med rekkefølgekrav knyttet til trafikk og eksisterende og fremtidig fylkesveginfrastruktur.</p> <p>- Kan være behov for å vurdere eierforhold på offentlig infrastruktur i området og hvem som skal eie og/eller opparbeide hva.</p> <p>- Utredningen må vise overordnet gang- og sykkelakser og relevante målpunkt i de ulike alternativene.</p> <p>- Trafikksikkerhet må være eget tema i planarbeidet.</p> <p>- Vil legge særlig vekt på å unngå konflikt mellom syklende og kollektiv. Hovedsykkelrute og kollektivtrase bør ikke ligge i samme korridor, men unntak av dersom det er tjenlig i sammenheng med brokryssing.</p> <p>- Kan være behov for å gjennomføre TS-analyser for både ferdig utbygd situasjon og for etappevis utbygging/midlertidige faser i områdeplanen.</p> <p>Viser til håndbøker N100 og N200 som skal legges til grunn for all offentlig veg i planområdet. Evt. fravik skal være godkjent av vegeier før områdeplanen legges ut til offentlig ettersyn. Dersom planen til offentlig ettersyn ikke er tilstrekkelig gjennomarbeidet og avklart med vegmyndighet vil det kunne føre til innsigelser som kunne vært løst med dialog i forkant.</p> <p><u>Grunnforhold og forurenset grunn</u> Stiller spørsmål om temaet bør bli en del av KU dersom det viser seg at omfang av kostnader med opprydding av forurensing vil kunne påvirke hvilken arealbruk og infrastruktur ulike områder kan brukes til, vil kunne være relevant for valg av alternativ.</p> <p>Grunnforhold kan få stor betydning for fundament i forbindelse med fjordkryssing. Manglende kunnskap om grunnforhold vil skape usikkerhet til lokasjon av bybane. Dette må utredes i områdeplane.</p> <p><u>Kulturminner og kulturmiljø</u> Behov for grundig vurdering av kulturminner og kulturmiljø i planprosessen, og dialog med relevante myndigheter og institusjoner. Kan ikke se at kulturminnegrunnlaget for Dokken og kulturminneplanen</p>	<p>innenfor planområdet, og det er antatt forurenset grunn i store deler av området.</p> <p>Fastsetting av mål og grenseverdier for ulike områder knyttet til ulik bruk basert på miljødirektoratets veileder kan inngå i dette. Kunnskap om grunnforurensing er viktig for å vurdere utforming av planforslaget samt at det er sentralt for å vurdere gjennomføringsøkonomien. det må også vurderes om opprydding av forurenset grunn påvirker andre miljøtema, for eksempel kulturmiljø. Ev. grunnvannsproblematikk skal også omtales. (se også pkt. 6.5.2) Før realisering av tiltak i plan må forurenset grunn ryddes opp i slik at tilstanden er forenlig med den nye bruken som områdereguleringen legger til rette for. Miljøundersøkelser som gjennomføres på dette nivået vil videre inngå som innledende grunnlag for senere tiltaksplaner.</p> <p><u>Kulturminner og kulturmiljø</u> Kulturmiljø er viktig for stedsidentitet både i eksisterende by og i utvikling av nye deler av byen. Til arealstrategien har Byantikvaren utarbeidet et kulturminnegrunnlag som vil inngå som en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for videre konsekvensutredning. Kulturminnegrunnlaget synliggjør viktige kulturminner i området, og dette må sees i en kontekst der det også gjøres vurderinger av kulturmiljø og kulturlandskap. Kulturminner som enkeltstående objekter og der kulturminner er en del av en større sammenheng og danner kulturmiljøer, utredes under tema kulturmiljø. Det blir aktuelt å beskrive konsekvenser ved å bevare eller ikke bevare eksisterende bygninger og anlegg innenfor planområdet og eventuelt negative og positive konsekvenser ved omgjøring til ny bruk. Videre vil en vurdere planforslagets virkning og tilpasning til byen rundt. Bidrar hele eller deler av planforslaget til forringelse eller berikelse av kulturmiljøet internt i området og utenfor området? Bidrar planen til bevisstgjøring og styrking av kulturminner og kulturmiljøer i og nær planområdet?</p> <p>Utredningene skal gjennomføres iht. KU-metode etter M-1941, ev. supplert med en forenklet DIVE-analyse. Virkninger av planforslaget med eventuelle avbøtende tiltak skal omtales i plandokument. Det vil også vurderes om noen av kulturminnene eller kulturmiljøene bør sikres juridisk gjennom</p>
--	--	---

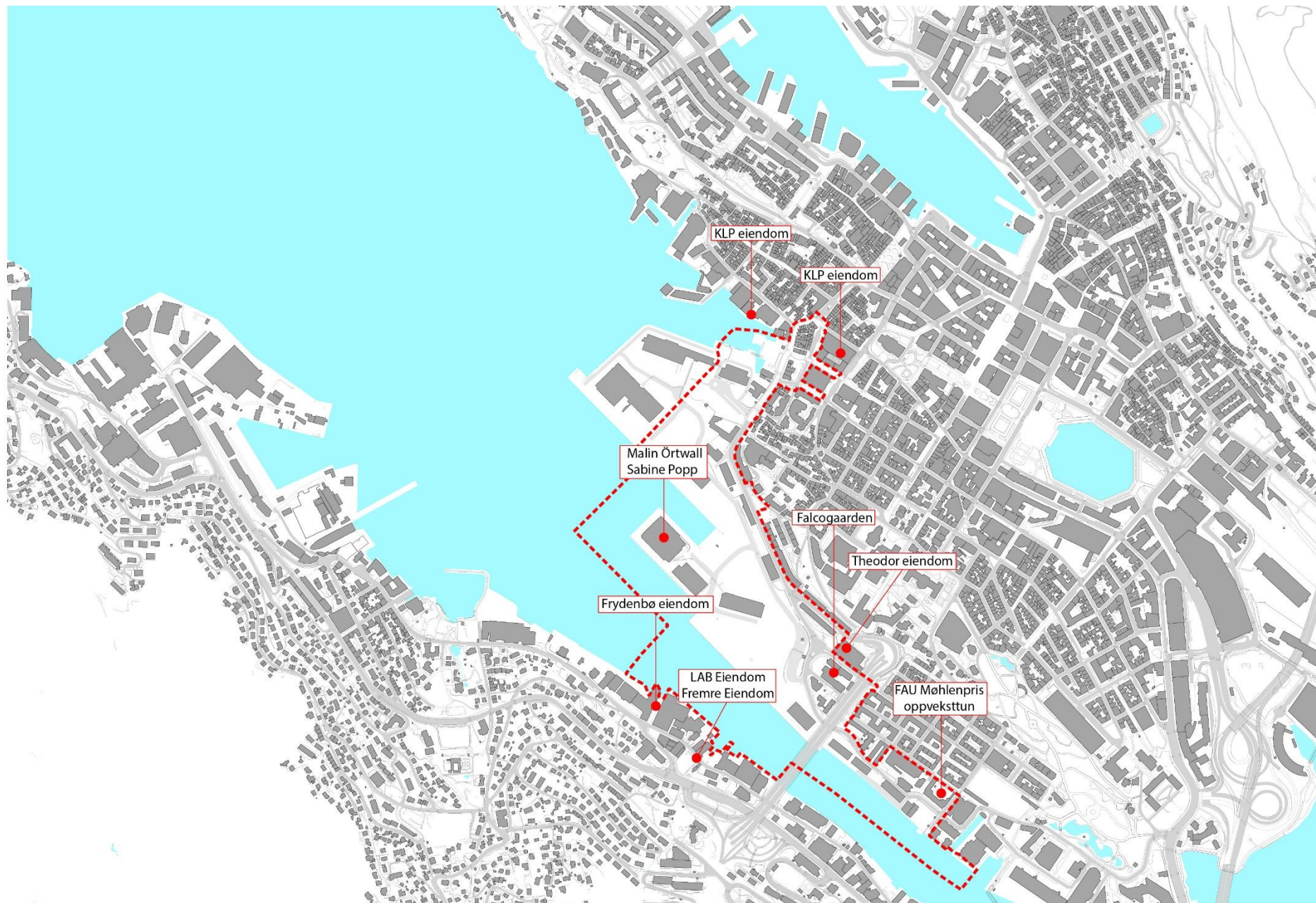
Ansvarlig for utarbeidelse av mal for skjema:

Byplanavdelingen, Plan- og bygningsetaten, Bergen kommune

Sist revidert: 07.12.23

	<p>er tilstrekkelig lagt til grunn så langt i prosessen. Må sikre god dialog med byantikvaren videre.</p> <p>Ber om at 3D-modell også blir utformet for KU-temaet kulturmiljø og blir sett i sammenheng med landskap, byform og arkitektur. Ber om at det lages et synlighetskart som grunnlag til å vurdere nær- og fjernvirkning av tiltak.</p> <p>Konsekvenser for kulturarven må vurderes i ulik skala og perspektiv med fokus på både enkelte anlegg, kulturmiljø og landskapsrom. Undersøkellesområdet må være stort nok til at det fanger opp konsekvensene av de fysiske og visuelle endringene i fjord- og bylandskapet.</p> <p>Det er en utfordring å vurdere konsekvensene av områdeplanen ettersom det er flere prosesser og parallelle planer under arbeid. KU-en må omtale midlertidige tiltak og følgervirkninger utenfor planområdet. Viser til punkt i M-1941.</p> <p><u>Havneflytting</u> Havneflytting og Bergen havn sitt forslag om utvidelse av Skolten/Bontelabo ses i sammenheng med områderegeringsplanen. Som kulturminnemyndighet er både VLFK og Riksantikvaren såpass kritiske til ei havneflytting som innebærer utfylling, utvidet kai og bruk av Skolten/Bontelabo, at en ev. plan har et klart potensiale til innsigelse.</p> <p><u>Medvirkning</u> Viktig at det blir lagt til rette for medvirkning og tilstrekkelig tid i framdriftsplanen til forankring både mellom kommunen og sentrale regionale og nasjonale aktører, og internt i organisasjonene. KU og trafikkanalyse må være en milepæl i planarbeidet der VLFK blir involvert i valg av alternativ og retning for videre planarbeid. Ber om at det blir lagt inn en avklaringsrunde ved valg av plangrep med tilstrekkelig tid til å gi faglig innspill og intern forankring av disse, og med rom for politisk behandling.</p>	<p>områderegeringen.</p> <p><u>Havneflytting</u> Områderegeringsplan for Dokken forutsetter at havneflytting er løst. Det pågår egne prosesser for dette.</p> <p><u>Medvirkning</u> Det skal legges til rette for medvirkning og tilstrekkelig tid i framdriftsplanen til forankring både mellom kommunen og sentrale regionale og nasjonale aktører, og internt i organisasjonene. VLFK skal bli involvert i valg av alternativ og retning for videre planarbeid, også ifm. viktig milepæl ved valg av plangrep.</p>
--	--	---

Merknadskart

Ansvarlig for utarbeidelse av mal for skjema:
Byplanavdelingen, Plan- og bygningsetaten, Bergen kommune
Sist revidert: 07.12.23